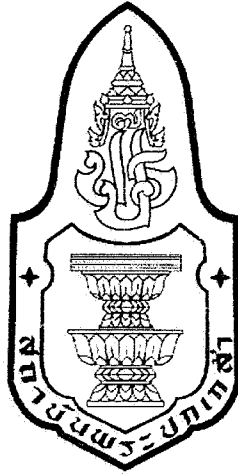

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

นางสาวนาถชญา ตริปัญญาศิลป์

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร
การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย
สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 9

พ.ศ. 2548

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
เรื่อง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

นางสาวนาถชญา ตริปัญญาศิลป์

นักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า รุ่นที่ 9

พ.ศ. 2548

(ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า)

เอกสารวิชาการส่วนบุคคลเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย
โดย นางสาวนาถชญา ตริปัญญาศีล
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ขจิต จิตตเสวี

ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ให้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย
สำหรับนักบริหารระดับสูง

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ)
ประธานกรรมการวิชาการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

เรามักพูดกันเสมอว่า เด็กหรือเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลอบรมจึงเป็นรากฐานที่สำคัญมากต่อเด็กในสังคมทุกสังคม ให้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ดังที่จะส่งผลต่อไปในช่วงเยาวชนซึ่งนับว่าเป็นช่วงอายุแห่งการเริ่มต้นพัฒนาความคิดทางการเมือง ดังนั้นจึงนับว่าประชาชนที่อยู่ช่วงเยาวชนเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบอบประชาธิปไตยให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย คือ การปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือให้มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเข้าไปขับเคลื่อนการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความชอบธรรม และจะสามารถปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามหลักธรรมาภิบาล

“ถ้าคนไทยยังคงยากจน ช่วยเหลือตนเองให้มีพอกมีกินเหมือนเช่นนี้ไม่ได้แล้วนั้น ประชาธิปไตยก็ยังคงไม่มีความหมาย หรือกระทำไดยาก เพราะอิสรภาพ เสรีภาพของพวกเขาจะคงมีอย่างจำกัด ฉะนั้นการปูพื้นฐานของประชาธิปไตยมิใช่เรื่องกฎหมาย ระเบียบ กติกาแต่เพียงอย่างเดียว หากพื้นฐานจริงๆ ก็คือต้องใช้ “ การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล ” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาชนให้หลุดพ้นจากความยากจนก่อน จึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ ”

(พระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน)

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนนั้นมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะส่วนบุคคลและการเรียนรู้และกล่อมเกลากิจการการเมืองของเยาวชนไทย ซึ่งปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ได้แก่ อายุ และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่พัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น โดยในช่วงต้นของการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะมีที่ มาจากการกล่อมเกลາทางการเมืองโดยมีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมเป็นตัวการในการ จัดเกล้าและสร้างพฤติกรรมทางการเมือง เป็นต้นว่า ครอบครัว สถาบันการศึกษา สังคมกลุ่มเพื่อน ต่างมีส่วนช่วยในการเรียนรู้และกล่อมเกลາทางการเมืองทั้งสิ้น โดยตัว การที่มีบทบาทมากที่สุดในการกล่อมเกลาทางการเมืองก็คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มทาง สังคมที่ส่งเสริมให้เด็กรับรู้และรู้สึกถึงความเสมอภาค การได้มาซึ่งเสรีภาพ กระบวนการ ยุติธรรม กระบวนการยุติธรรม การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งประเทศไทย

จากการเก็บข้อมูลขนาดย่อมจากกลุ่มตัวอย่าง พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทาง การเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่า คะแนนเฉลี่ยในด้าน การติดตามข่าวสารด้านการเมืองของเยาวชนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ แต่หากพิจารณาจาก คะแนนเฉลี่ยด้านการสนทนากับการเมืองของเยาวชนไทยแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ได้มีการ สนทนากับการเมืองกับคนในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การ มีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น หากมีการสื่อสารกับคนในครอบครัวเป็นประจำทุก วัน อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่เน้นย้ำให้เยาวชนเป็นคนกล้าแสดงออก จะมี การมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าครอบครัวที่เน้นย้ำให้เยาวชนเป็นคนยอมตาม ว่าง่าย นอกจากนี้ พบว่า เยาวชนมีแนวโน้มที่จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น เมื่อมีอายุ มากขึ้น ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นจะทำให้มีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการ เมืองมากขึ้น จึงทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ซึ่งในการมีรัฐสภาไทยและสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้จัดกิจกรรม เพื่อเป็นการ ส่งเสริมประชาธิปไตย เช่น สถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรประชาธิปไตยสำหรับเยาวชน นับเป็นประโยชน์กับเยาวชนในอนาคต และในการศึกษาหัวข้อ “ การมีส่วนร่วมทาง การเมืองของเยาวชนไทย ” ผู้เขียนในฐานะนักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า หลักสูตร การเมืองและการปกครอง สำหรับผู้บริหารระดับสูง ได้ดำเนินการออกแบบสอบถาม

ขนาดย่อมจำนวน 50 คน ศึกษาและได้เก็บข้อมูลใช้เป็นประโยชน์ และเพื่ออ้างอิงในการเขียนเอกสารวิชาการฉบับนี้ โดยมีได้เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลเต็มรูปแบบแต่อย่างไร

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า การทดลองใช้ข้อมูลที่เก็บได้นั้นเพื่อสนับสนุนแนวคิด จะทำให้เอกสารวิชาการชิ้นนี้มีประโยชน์จับต้องได้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูล คำปรึกษา ข้อคิดเห็นต่างๆและคำวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์จากอาจารย์ที่ปรึกษา ดร. ขจิต จิตตเสวี และเพื่อนนักศึกษาหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูงรุ่นที่ 9 ทุกคน เป็นผลทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดทำเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันพระปกเกล้าทุกท่าน ที่ให้ความรู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนตลอดเวลาที่เข้ารับการศึกษ

ขอขอบใจแรงบันดาลใจของบุตรชาย ขอขอบคุณ เพื่อนๆ น้องๆ ที่ช่วยหาข้อมูลของการจัดทำเอกสารวิชาฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงตามกำหนดเวลา

สุดท้ายขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยการเมืองการปกครองและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดของสถาบันพระปกเกล้าทุกท่านในความกรุณาช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดทำเอกสารวิชาการฉบับนี้

นาถญา ตรีปัญญาจิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประเด็นปัญหาในการศึกษา	3
สมมติฐานในการศึกษา	4
ขอบเขตการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	5
 บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเพื่อการศึกษา.....	 7
กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของสังคมไทย	10
แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลางานการเมือง	21
แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับระบอบประชาธิปไตย.....	27
 บทที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม	
ทางการเมืองของเยาวชนไทย.....	33
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบัน.....	33
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในทัศนะของนักศึกษา.....	34
กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย.....	37
 บทที่ 4 บทสรุป วิเคราะห์.....	 49
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	54
ประวัติผู้จัดทำ	58

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทยทุกคนในการมีส่วนร่วมของการปกครองประเทศ นอกจากนั้นคำว่า “ประชาธิปไตย” ยังมีความหมายในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งกายและวาจา ไม่ก้าวล้ำสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ฉะนั้นเพื่อให้คนไทยได้ใช้สิทธิของตนอย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตของกฎหมายและกติกาของสังคม อันนำไปสู่ความผาสุกของสังคมไทย จึงควรปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่แปด 2540-2544 : 3) ประเทศจะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตย โดยให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง เคารพกติกาสังคม (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช 2527 : 3)

เยาวชน นับว่าเป็นช่วงอายุที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็น และมีความสนใจใคร่รู้ในกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากเป็นวัยที่อยู่ในขั้นต้นของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้ประชาชนไทยทุกคนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นเจ้าของสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองไว้ ดังนั้น เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในฐานะที่เป็น วัยเริ่มต้นแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาทางการเมือง เพราะหากประชาชนในวัยนี้ให้ความสนใจ และใส่ใจต่อกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่ช่วงอายุน้อยๆ การพัฒนาทางการเมือง

ของประเทศจะสามารถก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเด็กในวัยนี้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า

ในอดีต เยาวชนกลุ่มที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองก็ได้แก่ เหล่า นิสิตนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หรือ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มคนที่ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยให้กับประเทศก็คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีอายุอยู่ในช่วง เยาวชนทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นวิถีการดำเนินชีวิตแบบทุนนิยม ทำให้บทบาททางการเมืองของเยาวชนปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือไม่มีความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมืองเท่าที่ควร หรือเรียกว่าเป็นความเฉยเมยทางการเมือง เยาวชนให้ความสนใจกับเรื่องส่วนตัว และความฟุ้งเฟ้อมากกว่ากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม ซึ่งอาจรวมไปถึงการละเลยต่อการติดตามข่าวสารในบ้านเมืองอีกด้วย

ประชาธิปไตยมักเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักกฎหมาย และการออกกฎหมายอื่นๆ รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นเครื่องประกันต่อประชาชนว่ารัฐบาลจะปฏิบัติในแนวทางที่แน่นอนและถูกต้อง จุดแข็งของการเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงขึ้นกับสิทธิพื้นฐานที่แน่นอน และเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพนี้ต้องได้รับการปกป้องเพื่อให้แน่ใจว่าประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จ ในหลายประเทศ สิทธิเหล่านั้นระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญยังระบุโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐบาลไว้ด้วย และให้แนวทางสำหรับการออกกฎหมายอื่นๆ

ประเทศไทยในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนในช่วงเยาวชนหรือช่วงอายุที่เป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้มีความเข้าใจและความต้องการที่จะเข้าไปมีอิทธิพลขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองเท่าที่ควร การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์แล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่ามี ความสำคัญต่อระบบการเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองแบบต่างๆ ทั้งแบบที่สนับสนุนระบบ และแบบที่ต่อต้านหรือเฉยเมยต่อระบบ ดังที่ เวอร์บา และนาย (Verba and Nei อ้างถึงใน ภาณุพันธุ์ พรายจันทร์, 2534: 2) พบว่า ความสามารถทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยตรงเช่นการช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมกลุ่มสมาคมทางการเมือง และการเข้ารับสมัครเลือกตั้ง

ส่วนความสามารถทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่พัฒนามาตั้งแต่วัยเด็ก และมีบทบาทต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นๆ ในเวลาต่อมาเป็นอย่างมาก และในบรรดาผู้ที่ให้การกล่อมเกลางานทางการเมืองนั้น ครอบครัวถือว่าเป็นหน่วยที่มีความสำคัญที่สุดในการทำให้เกิดความสามารถทางการเมืองในแบบต่างๆ ดังที่ แลงตัน และการ์น (Langton and Karns) ศึกษาพบว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านความสามารถทางการเมืองมากที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มเพื่อนและโรงเรียน (อ้างถึงใน ภาณุพันธุ์ พรายจันทร์, 2534: 2)

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาความสามารถทางการเมืองของเยาวชนไทย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศในอนาคต ว่ามีลักษณะเป็นเช่นใดในปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถบ่งชี้ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยในระบบการเมือง และความรู้สึกรู้สึกหรือทัศนคติของเยาวชนไทยที่มีต่อระบบและกระบวนการทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเข้าถึงหลักธรรมาภิบาลทางการเมืองของเยาวชนไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางที่จะพัฒนา และปลูกฝังการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

ประเด็นปัญหาในการศึกษา

1. เยาวชนไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร และจะปรับปรุงส่งเสริมอย่างไร

สมมติฐานในการศึกษา

สมมติฐานของการศึกษามีดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของเยาวชนไทยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และจะมีกระบวนการส่งเสริมการเมืองอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้โดยอาศัยแนวความคิดและตัวอย่างการเก็บข้อมูลในกรุงเทพฯ ในเดือนพฤศจิกายนเพื่อประกอบการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ศึกษาเพื่อส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง และกล้าแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เพื่อนำไปพัฒนาประชาธิปไตยสืบไป
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีคุณธรรม ในการอยู่ร่วมกันในสังคม นำมาขยายผลสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ
3. เพื่อพัฒนาแนวความคิด การปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน ร่วมกันพัฒนาประเทศชาติในระบอบประชาธิปไตย

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การเมือง คือ กระบวนการตัดสินใจแทนคนในสังคม ที่เรียกว่ารัฐ ดังนั้นเมื่อ “การเมือง” ได้ตัดสินใจสิ่งใดในนามสังคมนั้นไปแล้ว การตัดสินใจนั้นก็จะมีผลให้ทุกคนในสังคมนั้นต้องยอมรับและปฏิบัติตามนั้น (ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ 2544 :19)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองเข้าใจ และสามารถมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง การที่สมาชิกของระบบการเมืองมีความรู้สึกที่สามารถอาศัยการเมืองการปกครองช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และมีความเชื่อว่า การเมืองการปกครองเป็นเครื่องมือที่จัดเตรียมไว้สำหรับทำตามคำแนะนำหรือความต้องการทางการเมือง

ธรรมาภิบาล คือ การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต (Honesty) เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Quality and Efficiency) โดยมีความโปร่งใส (Transparency) สามารถถูกตรวจสอบได้และมีความรับผิดชอบ (Accountable) ซื่อสัตย์ ยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) และเท่าเทียมกัน (Equitable) และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มีการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความเป็นธรรมและสันติสุข (ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล)

การกล่อมเกลางานทางการเมือง หมายถึง การเรียนรู้หลักเกณฑ์ ระเบียบ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมในทางการเมืองของบุคคล โดยมีสถาบันต่างๆ เป็นตัวการในการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับคะแนนเฉลี่ย การอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง อาชีพของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้รวมของครอบครัว

เยาวชนไทย หมายถึง นักเรียน นักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 15 – 24

การอบรมแบบเน้นสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัว ที่เน้นการรักษาสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามลำดับชั้นหรือตามศักดิ์ (hierarchical personal relationship) คือให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า หรือผู้ใหญ่ ให้หลีกเลี่ยงการขัดแย้งโต้เถียง และเน้นเรื่องความสามัคคีในสังคม (social harmony) หรือการรักษาไม้อัดระหว่างกัน เป็นเรื่องสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การอบรมแบบเน้นแนวคิด หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลในครอบครัว ที่เน้นให้เด็กมีความกล้าแสดงออก มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น (Free discussion) โดยจะสนับสนุนให้เด็กให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักกับหลักฐานข้อเท็จจริง ความถูกต้องของเนื้อหา และให้มีความคิดหรือข้อสงสัยในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน

แนวคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หมายถึง แนวคิดทางการเมืองที่ส่งเสริมให้ประชาชนในสังคมรับรู้และรู้สึกถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างชนชั้น ถูกปกครองอย่างเป็นธรรม

แนวคิดทางการเมืองแบบอำนาจนิยม หมายถึง แนวคิดที่มีลักษณะตรงข้ามกับระบอบประชาธิปไตย คือ เป็นการรวมอำนาจไว้ในผู้นำคนเดียว หรือกลุ่มผู้นำ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมจะกำหนดโดยผู้นำ และมุ่งธำรงรักษาอำนาจของผู้นำ

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเพื่อการศึกษา

การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีมานานกว่า 2500 ปี นับตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเองโดยใช้มติของที่ประชุมพิจารณาตัดสินปัญหาต่างๆ นับเป็นการใช้หลักการประชาธิปไตยจากพลเมืองโดยตรง

หลายทศวรรษต่อมา ประเทศต่างๆ ได้นำรูปแบบการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตยของกรีกโบราณ ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับระบบการเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมในประเทศของตนเองมากขึ้น โดยมีการพัฒนาการที่ต่างกันไป เช่น ประเทศอังกฤษ ซึ่งเดิม เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเต็มที่ แล้วค่อยๆปรับให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น จนปัจจุบัน อังกฤษ เป็นประเทศแม่แบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศอิสรภาพออกจากการปกครองของอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2321 ได้เป็นผู้นำการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ระบบประธานาธิบดีมาใช้จนถึงปัจจุบัน ส่วนประเทศฝรั่งเศส ได้มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตย ในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 เมื่อ พ.ศ. 2332 และได้มีวิวัฒนาการมาหลายแบบจนถึงปัจจุบัน ใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งระบบรัฐสภาและกึ่งประธานาธิบดี ในปัจจุบัน ประเทศต่างๆในทวีปยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย เอเชีย และแอฟริกา ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองบ้านเมืองมาใช้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแพร่หลายมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว มาจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จึงมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยการนำรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นประชาธิปไตยแบบไทยๆ จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎร ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จัดให้มีรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ โดยมีการพลัดเปลี่ยนรัฐบาลมาปกครองบ้านเมืองหลายคณะ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร มีอำนาจนั้นอาจเรียกได้ว่าเป็นระบอบเผด็จการ อำนาจนิยมสมบูรณ์แบบ อำนาจธิปไตยในการปกครองเป็นของหัวหน้าคณะปฏิวัติแต่เพียงผู้เดียว ประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ ก็ยังด้อยการศึกษาจึงมิได้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอยู่เหมือนเดิม ยังยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมที่มีอยู่ดั้งเดิมในสังคมไทยจนกระทั่ง มีความเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนในปี 2516 และมีรัฐบาลที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยเข้ามาบริหารบ้านเมืองในระบบนั้นถึงปี 2519 หลังจากนั้น ก็มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง แม้ว่าการเมืองการปกครองจะยังมีใช้ประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ แต่ก็มีการพัฒนาทางการเมืองการปกครองไปสู่เส้นทางของประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนเริ่มได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น อันจะเป็นพลังสำคัญที่จะพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในชาติได้รวดเร็วขึ้น รัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ฉบับปัจจุบัน ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพราะได้กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิในการปกครองบ้านเมือง ตามระบอบประชาธิปไตยมากกว่าสมัยใดๆ ที่ผ่านมา การพัฒนาการเมืองมีสูงขึ้น แม้ว่าจะเป็นการพัฒนาในระดับบนเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีแนวโน้มและโอกาสที่จะมีการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองในกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้ามากขึ้น การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นกระบวนการที่จะต้องเร่งรัดและกระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ เชื่อมั่น ศรัทธาในคุณค่าของประชาธิปไตยที่ถูกต้องสามารถนำหลักการประชาธิปไตยมาเป็นหลักปฏิบัติในวิถีชีวิตของตน อันจะเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยที่สันติสุข สถาพรในอนาคต

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นเวลา 74 ปี และมีประชาชนจำนวนไม่มากที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย จึงทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ มากมาย การป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นต้องใช้ความพยายาม และพลังความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น สถาบัน

ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันการเมือง เป็นต้น โดยต้องมุ่งมั่นร่วมกันสนองต่อพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

"...ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมือง มีความปรกติสุข เรียบร้อยจึงไม่ใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครอง บ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้..."

มาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่กำหนดว่า

"รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม... เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น พระประมุข..."

แล้วยังมีความมุ่งมั่นอย่างสูงที่จะให้เยาวชนไทยได้ทำหน้าที่พลเมืองอย่างสมบูรณ์สมดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวข้างต้นและเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสำคัญ

"สร้างคนรุ่นใหม่ให้มีวิสัยทัศน์ วิถีความคิด วิถีชีวิต คุณธรรมจิตสำนึกและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข"

จากพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เราควรจะนำมายึดถือปฏิบัติให้แพร่หลายและปลูกฝังเยาวชน ให้มีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักธรรมาภิบาลให้มากยิ่งขึ้น นอกจากในเวทีต่าง ๆ โครงการและชมรมต่างๆ เช่น โครงการยุวชนประชาธิปไตย, รัฐสภาจิ๋ว หรือการตั้งชมรมพรรคการเมืองรุ่นจิ๋ว แต่ทุกอย่างจะสำเร็จได้อยู่ที่ผู้นำบ้านเมือง จะเห็นคุณค่าความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอย่างจริงจังมากน้อยขนาดไหน

เป้าหมายหลักของการศึกษาคั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยต่างทางด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะพื้นฐานของครอบครัวว่าจะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยหรือไม่อย่างไร ดังนั้นจากประเด็นข้างต้นนี้ ทำให้ผู้ศึกษา นำเอากระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตามที่ปรากฏ

อยู่ในผลงานวิชาการต่างๆของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้เป็นกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของสังคมไทย
2. แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลางานทางการเมือง
4. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับระบอบประชาธิปไตย

1. กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของสังคมไทย

แม้ในประเทศไทยจะนำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้มากกว่า 50 ปี การสร้างความรู้และความเข้าใจตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตให้คนในสังคมมีวัฒนธรรม ที่เป็นประชาธิปไตยน่าจะมีความก้าวหน้าไปได้มาก แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ระบบความคิด ความเชื่อทางการเมืองของคนไทยยังเป็นแบบดั้งเดิมอยู่ ดังนั้นถ้าจะให้ความคิดความเชื่อดังกล่าวหมดไป จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาระบบความคิด ความเชื่อเสียใหม่ ซึ่งจะกระทำได้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมือง

โดยทั่วไปแล้วการเรียนรู้ทางการเมืองของคนไทย จะผ่านสถาบันที่สำคัญต่างๆ คือ

(1) สถาบันครอบครัว การเรียนรู้ทางการเมืองของคนไทย โดยผ่านครอบครัว ครอบครัวส่วนใหญ่ ยังใช้การอบรมเลี้ยงดูเด็กของตนแบบดั้งเดิม บิดามารดามักสอนให้เด็กเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ในฐานะที่มีอาวุโสมากกว่า เด็กมักถูกสอนให้นิยมในระบบเจ้าขุนมูลนาย ความเป็นเจ้าคนนายคน การให้ความรู้ทางด้านการเมืองในระดับครอบครัวอาจกล่าวได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ เพราะบิดามารดาไม่มีความรู้ความเข้าใจการเมืองอยู่แล้ว จึงไม่สนใจการเมืองและเชื่อว่าการเมืองการปกครองมิใช่ธุระหน้าที่ของตน ครอบครัวเป็นตัวสร้างทัศนคติเรื่องอำนาจ เช่น การลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เด็กที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวสูง มักจะมีสมรรถนะทางการเมืองสูง ถ้าเด็กถูกอบรมให้มีลักษณะยอมรับ เชื่อฟัง เด็กจะมีพฤติกรรมยอมรับเชื่อฟังในอนาคต นอกจากนี้ ครอบครัวยังมีบทบาทในการก่อรูปทัศนคติทางการเมืองในอนาคตด้วย โดยเริ่มจากการสามารถระบุตนเองและผู้อื่น

(Identification) ว่าเป็นเชื้อชาติ ภาษาใด มีชนชั้นทางสังคมอย่างไร มีฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร อีกทั้งยังสร้างให้เกิดการยอมรับต่อค่านิยมต่างๆ ตลอดจนกำหนดความคาดหวังในด้านอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจอีกด้วย

(2) สถาบันการศึกษา การเรียนรู้ทางการเมืองของคนไทยโดยผ่านสถาบันทางการศึกษา แม้ว่าการศึกษาในระดับต่างๆ จะเริ่มให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักการเมืองการปกครองบ้างก็ตาม แต่การให้การศึกษาดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ให้จดจำเพื่อการสอบไล่ ขาดการฝึกฝนในภาคปฏิบัติและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ จึงมิได้ส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาก่อความสำนึกทางการเมืองแต่ประการใด

โดยทั่วไปผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงจะเป็นผู้สนใจทางการเมือง มีความเข้าใจต่อกระบวนการทางการเมือง ตระหนักถึงความเกี่ยวข้องและผลกระทบจากรัฐบาลที่มีต่อตนสูงกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า อีกทั้งมีพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าด้วย

โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่เด็กในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ในระบบการเมืองที่ชัดเจนกว่าการรับรู้ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น รวมทั้งมีส่วนในการสร้างทัศนคติ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางการเมืองต่างๆ ที่ไม่ได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งผ่านค่านิยมและทัศนคติที่ตอบสนองต่อระบบการเมืองที่ดำรงอยู่โดยสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น การให้เด็กเคารพธงชาติ กล่าวคำปฏิญาณ และสำหรับสังคมที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนก็จะเป็กลไกที่สำคัญในการสร้างค่านิยมใหม่ๆ เพื่อตอบสนองระบบสังคมการเมืองใหม่ ส่วนสถาบันการศึกษาในระดับสูง เช่น มหาวิทยาลัยนั้น มีบทบาทในการกล่อมเกลารวมทั้งเห็นได้ชัด เพราะนักศึกษาได้มีบทบาทสำคัญทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ มาเป็นเวลานานแล้ว

เนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่อบรมกล่อมเกลานักเรียนให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพไปในทิศทางที่แตกต่างกัน คนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ในระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน หรือ ในยุคสมัยที่แตกต่างกันย่อมมีความรู้สึนึกคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ ค่านิยม ที่แตกต่างกันไป รวมทั้งมีความเข้าใจแตกต่างกันไปด้วย

บุคคลที่มีการศึกษาสูงหรือมีความรู้ดีจึงอาจจะได้เปรียบกว่าในการที่จะเข้าใจเรื่องต่างๆ มากกว่า แต่อย่างไรก็ตามอาจเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่ายๆ หากไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอ โดยทั่วไปมักพบว่า ผู้มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษต่ำ

(3) สถาบันศาสนา มีอิทธิพลในการรักษาและพัฒนาแนวโน้ม แนวความคิด ทศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่ยึดมั่นในศาสนาดังกล่าวเช่นกัน โดยมีส่วนในการสร้างระเบียบสังคม และการเมือง นอกจากนี้ ยังพบว่า มหาวิทยาลัยที่ดำเนินการโดยองค์การทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกคาทอลิก นักศึกษามักจะมีความเป็นระเบียบวินัย หัวอนุรักษ์นิยมและมีการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองน้อยกว่านักศึกษาในมหาวิทยาลัยทั่วไป (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2525: 21)

(4) กลุ่มเพื่อน ได้แก่ เพื่อนเล่นในวัยเด็ก กลุ่มเพื่อนสนิทในวัยรุ่น ตลอดจนกลุ่มทำงานร่วมกันขนาดเล็ก ซึ่งมีสถานภาพใกล้เคียงกัน ทำให้มีความเสมอภาคและใกล้ชิด กลุ่มเพื่อนจะช่วยขัดเกลาทางการเมืองให้แก่สมาชิกโดยอาศัยแรงจูงใจและแรงกดดัน เพื่อให้บุคคลเกิดทัศนคติและพฤติกรรมตามที่กลุ่มยอมรับ

(5) กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งผูกพันกันด้วยอาชีพ ซึ่งจะเป็นตัวการให้ข่าวสารและตลอดจนความเชื่อต่างๆ เมื่อบุคคลจัดตนเองเข้ากลุ่มอาชีพใด ก็ต้องยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่ม และประเมินค่าสิ่งต่างๆ ในแนวทางที่มีประโยชน์ต่อกลุ่มตน รวมทั้งด้านการเมืองด้วย

(6) สื่อมวลชน ปัจจุบันสื่อมวลชนต่างๆ ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อการเสนอข่าว ความรู้ทางการเมือง การปกครอง แก่ประชาชนมากขึ้นและมีอิทธิพลค่อนข้างสูงต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ในบรรดาสื่อทั้งหมดที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองให้กับประชาชนนั้น สื่อโทรทัศน์นับว่ามีบทบาทมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น เพราะนอกจากคุณสมบัติของโทรทัศน์ ที่สามารถสื่อสารไปยังผู้รับสารคราวละมาก ๆ ในเวลาเดียวกันด้วยความรวดเร็วแล้ว โทรทัศน์ยังมีคุณสมบัติในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับผู้รับสารอย่างรวดเร็ว เพราะสมองมนุษย์จะเก็บข้อมูลที่เป็นคำพูดไว้มากมาย เมื่อได้ยินเสียงพูดพร้อมภาพ ก็ย่อมเกิดปฏิกิริยาได้รวดเร็วด้วย ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้ในด้าน

ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน โทรทัศน์จึงกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่คนทุกระดับชั้น (ประทุม ฤกษ์กลาง, 2532: 15)

การที่สื่อโทรทัศน์ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างสูงเช่นนี้ ทำให้สื่อโทรทัศน์กลายเป็นสื่อที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อประชาชนในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะการเสนอข่าวสาร เหตุการณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านทางสื่อโทรทัศน์นั้น ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปว่ามีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถสร้างกระแสดความคิดที่หลากหลายให้แก่ประชาชนได้ รวมทั้งยังมีบทบาทในด้านการสะท้อนความคิดเห็นหรือเป็นช่องทางให้ประชาชนได้แสดงออก เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมได้มากขึ้น ซึ่งการให้ข่าวสารความรู้ เสนอแนะสิ่งใหม่ ๆ มุมมองใหม่ ๆ แก่ประชาชนในวงกว้าง รวมทั้งการแสดงบทบาท และหน้าที่ด้วยจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคมมากเท่าใด สื่อโทรทัศน์ก็จะกลายเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประชาชนในทางการเมืองมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

สื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์เอง ก็ตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองมากขึ้นเช่นกัน เห็นได้จากการเพิ่มเวลาการออกอากาศรายการข่าว รายการวิเคราะห์ข่าวและรายการสนทนาเกี่ยวกับปัญหาประเด็นต่างๆเกี่ยวกับบ้านเมืองมากขึ้น มีการปรับปรุงรูปแบบการเสนอรายการข่าว รวมทั้งรายการทางการเมืองใหม่ ในลักษณะเชิงตลกขบขัน ล้อเลียนนักการเมืองหรือนโยบายทางการเมืองของรัฐบาล เช่น ช่วงสะเก็ดข่าวของช่อง 7 รายการสภาโง่ของช่องไอทีวี เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ประชาชนสนใจ นักการเมืองและการเมืองมากขึ้น การตื่นตัวและการให้ความสำคัญกับรายการด้านการเมืองเพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงรูปแบบและเวลาการเสนอข่าวนี้ จะช่วยให้ประชาชนมีการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น และสามารถวิเคราะห์ได้ว่านโยบายการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางการเมืองนั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน

ในปัจจุบัน รายการโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างมาก แต่การพัฒนารายการโทรทัศน์กับการเมืองให้ดำเนินไปด้วยกัน หรือเอื้อประโยชน์ต่อกันได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ทั้งในด้านรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีการให้ข่าวสารออกมามีความเหมาะสมกับสถานการณ์การเมืองในขณะนั้นหรือไม่ สื่อหรือช่องทางการสื่อสารที่ใช้ รวมทั้งความพร้อมของ

ผู้รับสาร อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดและทัศนคติทางการเมือง นอกจากนั้น สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วงเวลา ก็เป็นปัจจัยประกอบที่ต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน

(7) สถาบันทางการเมือง สถาบันทางการเมือง เป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคม ซึ่งเป็นองค์การที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาและตัดสินใจกรรมทางการเมืองต่างๆ โดยมี “พรรคการเมือง” ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการระดมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาสู่ระบบการเมือง โดยเฉพาะภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น พรรคการเมืองและบรรดาบุคคลที่เข้ามาสังกัดเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งปวงในการทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ พรรคการเมืองและเหล่าสมาชิกพรรคการเมืองทั้งหลายจะต้องทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการทำหน้าที่ตัวแทนของประชาชนภายใต้กลไกทางรัฐสภาและการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นบทบาทและพฤติกรรมของสมาชิกพรรคการเมืองจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบการเมืองของประเทศในยุคนี้ รวมทั้งสามารถส่งผลทางอ้อมต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย

ในการแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจหรืออิทธิพล กลุ่มบุคคลก็มักจะกระทำผ่านสถาบันทางการเมือง โดยการรวมตัวจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง และส่งตัวแทนเข้าสมัครรับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม เมื่อกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันในรูปของสถาบันหรือพรรคการเมืองนั้น ได้อำนาจหรืออิทธิพลมา ก็พยายามส่งเสริม สนับสนุนสถาบันทางการเมืองที่เห็นว่าจะอำนวยประโยชน์ต่อกลุ่มของตนในขณะนั้น ขณะเดียวกันก็พยายามหาทางทำลายหรือยกเลิกสถาบันทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มตน

พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นตัวการที่มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล และทำให้มีความรู้ทางการเมือง แต่มีเป้าหมายอยู่ที่เป็น การโน้มน้าวบุคคลให้มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มของตน แต่อย่างไรก็ตาม สถาบันการเมืองเหล่านั้นมีส่วนช่วยในการผลักดันให้เกิดความโน้มเอียงในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่มุ่งส่งเสริมการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้คำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในกรณีที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ระบุเรื่องการมีส่วนร่วมว่ามีในเรื่องใดบ้าง แต่มิได้มีแนวทางในการปฏิบัติว่าในแต่ละเรื่องมีขั้นตอนอย่างไร จึงทำให้เข้าใจผิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการทำประชาพิจารณ์นั้นเหมือนกัน ผลที่ตามมาที่สำคัญก็คือเริ่มด้วยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงมักมีการนำรูปแบบของประชาพิจารณ์ตามแนวทางของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีมาใช้อย่างเดียวกัน และบางครั้งก็ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์และสังคมไทย ประกอบกับในปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่า ได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจประเด็นปัญหาต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง โดยเฉพาะหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนแล้วอย่างเป็นระบบและจริงจัง ดังนั้นการหาแนวทางในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของสังคมไทย ซึ่งเกื้อกูลต่อการพัฒนาและปฏิรูปการเมืองไทยให้ดำเนินไปด้วยราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ (ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ 2544:9)

โดยทั่วไปประชาธิปไตยมักเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักกฎหมาย และการออกกฎหมายอื่นๆ รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นเครื่องประกันต่อประชาชนว่ารัฐบาลจะปฏิบัติในแนวทางที่แน่นอนและถูกต้อง จุดแข็งของการเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ขึ้นกับสิทธิพื้นฐานที่แน่นอน และเสรีภาพ สิทธิและเสรีภาพนี้ต้องได้รับการปกป้อง เพื่อให้แน่ใจว่าประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จ ในหลายประเทศ สิทธิเหล่านั้นระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญยังระบุโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐบาลไว้ด้วย และให้แนวทางสำหรับการออกกฎหมายอื่นๆ

แนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองกำเนิดขึ้นตั้งแต่กรีกโบราณ และศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่ในโลกตะวันตกอีกครั้งใน ค.ศ. 1960 โดย Carol Patman

(อนุช เหล่าธรรมทัศน์, 2542 : 131) การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองและในการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้น มิใช่ว่าประชาชนจะสามารถทำได้แต่เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2541, น.60) ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เช่น การเปิดช่องว่างทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศโดยผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชน หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และถอดถอนผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพบกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่สุจริต แล้วแต่กรณี

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงหมายถึงการที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อยแต่อำนาจควรจะได้รับ การจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่ามีส่วนร่วมทางการเมือง (คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยมและคณะ, 2545 และสถาบันพระปกเกล้า, 2545) คือการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร ดังต่อไปนี้คือ

1. เน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน
2. อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้นจะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
3. เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
4. มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

6. ประชาชนสามารถกล่าวถึงข้อมูลข่าวสาร กระบวนการทางนโยบายและ
กระบวนการยุติธรรม

(ศ.ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ดร. ถวิลวดี บุรีกุล, 2548 : 14 -16)

การที่บุคคลมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีสาเหตุมาจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์การ เพราะยิ่งบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์การสูงก็จะมีโอกาสที่จะได้รับบรรยากาศที่เหมาะสมในทางการเมืองมากกว่า และทำให้บุคคลนั้นได้เข้าไปร่วมในทางการเมือง บุคคลที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำจะเห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องยุ่งยากและห่างไกลเกินกว่าที่ตนเองจะสนใจและเข้าใจได้ ส่วนบุคคลที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงนั้น จะคิดว่า การปกครองเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง และให้ความสนใจและเข้าไปมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายด้วย

โดยทั่วไปแล้ว องค์การต่างๆ หรือการที่บุคคลจะมารวมกลุ่มกันก็ตามมักจะมีการคัดสรรหาบุคคลจากกลุ่มที่เป็นผู้เข้าร่วมทางสังคมในระดับสูงๆ เท่านั้นให้เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การ และเมื่อบุคคลได้เข้ามาสู่องค์การแล้วลักษณะทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การจะทำให้บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกได้มีการติดต่อและสัมพันธ์กันกับคนอื่นๆ อีกทั้งยังมีผลประโยชน์ร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ จึงทำให้ผู้ที่เป็สมาชิกขององค์การมีความแตกต่างไปจากผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การ สรุปได้ว่า

1.) เมื่อบุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์การแล้ว ประสบการณ์ต่างๆ ภายในองค์การนั้นจะเป็นตัวกระตุ้น หรือปัจจัยชักนำให้บุคคลมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

2.) บุคคลประเภทที่เรียกว่า ผู้ที่มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มักจะเป็นสมาชิกที่มีสถานภาพสูงขององค์การ และได้รับสิ่งกระตุ้นทางการเมืองภายในองค์การ เพราะคนเราจะได้รับรู้หรือเรียนรู้ทัศนคติทางการเมืองจากองค์การ หรือกลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนสมาชิกคนอื่นๆ ในองค์การ

3.) การเข้าสังกัดองค์การทำให้บุคคลได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายทำให้สามารถก่อกิจกรรมทางการเมืองขึ้น และเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะ

4.) การเป็นสมาชิกขององค์กรทำให้ได้รับข่าวสารเพิ่มเติมมากขึ้น รวมทั้งข่าวสารทางด้านการเมือง ทำให้เพิ่มความสนใจในทางการเมือง เป็นเหตุให้บุคคลเกิดการกระทำทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ขึ้นมา

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะมีความแตกต่างหลากหลายไปในหลายๆ แง่มุมด้วยกัน ซึ่งทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่านักคิดหรือนักวิชาการแต่ละคนจะให้นิยามความหมายลงไป อาจจะเป็นลักษณะเฉพาะเจาะจงหรือกว้างๆ ก็ตามแต่ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่สนใจหรือต้องการที่จะศึกษาวิเคราะห์ห้ตนเอง ดังนั้นนักวิชาการต่างๆ ต่อไปนี้

วีรวุฒินันท์ เปรมประภา (2528) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรวบรวมความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง จากนักวิชาการไว้ต่างๆ กันดังนี้

เซอร์เบิร์ต แม็คคลอสกี (McClosky) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นการกระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปกครองและการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การสนับสนุนพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง การสมัครเป็นนักการเมือง แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี เกณฑ์ทหาร เป็นต้น

ฮันติงตันและเนลสัน (Huntington and Nelson) ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่เกิดมาจากการกระทำของพลเมืองอันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้อาจจะเป็นไปได้ในลักษณะของระดับบุคคลหรือกลุ่ม อาจเกิดมาจากการระดมหรือเป็นไปเอง อาจเกิดในระยะเวลาชั่วครั้งชั่วคราวหรือยาวนานอาจจะใช้หรือไม่ใช้กำลังรุนแรง อาจจะถูกต้องตามกฎหมายและอาจจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้

เลสเตอร์ มิลบรัธ (Lester Milbrath) ได้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองกว้างๆ ว่า หมายถึงการกระทำต่างๆ ของพลเมืองที่ต้องการจะมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบทางการเมือง จากการนิยามในลักษณะนี้จะพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นการกระทำหรือบทบาทของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อผลที่ปรากฏออกมาในทางการเมืองแต่ยังรวมไปถึงลักษณะของการกระทำหรือบทบาทนั้นๆ จะต้องเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนและเป็นการกระทำอย่างเป็นพิธีการอีกด้วย

ไวเนอร์ (Weiner) ได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่างๆ ไว้อย่างมีขอบเขตที่กว้างขวางมากที่สุดซึ่งจะเห็นได้ดังต่อไปนี้ คือ

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่เป็นการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องต่อผู้นำรัฐบาล

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ ความพยายามเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำของรัฐบาล

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่มีความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายของพลเมือง

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง

5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ สภาพที่บุคคลไม่อยากจะเข้าไปร่วมทางการเมือง เพราะเห็นว่าหาประโยชน์อะไรไม่ได้เลยหรือได้น้อยมาก

6) ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองจะหมายความว่าไปถึงผู้ที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษเช่น ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมประชุมในทางการเมืองและการใช้เวลาสนใจต่อปัญหาสาธารณะ นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต้นๆ ด้วย เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแม้แต่การพูดคุยสนทนากันในเรื่องราวทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นและประชาติทางการเมือง การให้ความสนใจในข่าวสารจากสื่อสารมวลชน

7) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่มีความต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีสถานะที่เป็นสถาบัน นอกจากนี้ยังรวมถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราวซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใดและมีระดับความรุนแรง เช่น การจลาจลวุ่นวาย การรวมกลุ่มยกพวกตีกัน การลอบฆ่ากันในทางการเมือง

8) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติและการเมืองในระดับท้องถิ่น

9) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติและการเมืองในระดับท้องถิ่น

10) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การกระทำทางการเมืองแต่ทว่าในขณะเดียวกันในแต่ละสังคมการกระทำทางการเมืองก็จะมีแตกต่างกันออกไป ใน

สังคมหนึ่งอาจจะถือว่าการกระทำทางการเมือง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าไม่เป็นก็ได้ หรือแม้กระทั่งในวันเวลาหนึ่งอาจจะเป็นแต่อีกเวลาหนึ่งไม่นับว่าเป็นเช่น การรวมกลุ่มแล้วทำลายทรัพย์สินในบางครั้งบางแห่งจะมองว่าเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากรรม แต่ก็อาจจะมองว่าเป็นการกระทำทางการเมืองในอีกทัศนะหนึ่งก็ได้เช่นกัน

จากแง่มุมต่างๆ ไวเนอร์ (Weiner) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ การกระทำใดๆ ก็ตามที่เกิดจากความสมัครใจ ซึ่งไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่และอาจจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ก็เพื่อมีอิทธิพลในการเลือกสรรนโยบายของรัฐตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นก็ตาม

จากความหมายดังกล่าวก็อาจจะแยกออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ คือ

- 1) จะต้องเป็นลักษณะของการกระทำเท่านั้น
- 2) การกระทำนั้นจะต้องเกิดจากความสมัครใจโดยประชาชน
- 3) การกระทำนั้นประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสที่จะเลือกได้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2526) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นรูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ

- 1) การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สำหรับประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยที่มีตัวแทนซึ่งปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่นั้น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่พลเมืองกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และผู้นำทางการเมืองต้องปรับนโยบายของตนเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน
- 2) กิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการรณรงค์หาเสียง หมายถึง การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่ตนสนับสนุน
- 3) กิจกรรมของชุมชน เป็นการเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม ทั้งนี้กลุ่มดังกล่าวต้องไม่ใช่องค์กรของรัฐบาล
- 4) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หมายถึง การกระทำของบุคคลในลักษณะที่เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาประโยชน์ของตนหรือของกลุ่ม เช่นการร้องเรียนปัญหาต่าง ๆ

5) การชักจูง หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของความพยายามที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำในระบบการเมือง เพื่อเสนอความคิดเห็นหรือปัญหาที่มีต่อนโยบายต่าง ๆ

6) การประท้วงและใช้ความรุนแรง ได้แก่ การเข้าร่วมชุมนุมในที่สาธารณะ การก่อจลาจล โดยมีจุดมุ่งหมายให้รัฐบาลแก้ไขในบางสิ่งบางอย่าง

7) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทบาทของผู้สื่อข่าวสาร หมายถึง การที่บุคคลติดตามข่าวสารทางการเมือง การปกครอง และพูดคุยแสดงความคิดเห็นของตนไปยังสื่อมวลชนต่างๆ

จะเห็นได้ว่าความหมายดังกล่าวบ่งลักษณะความเป็นไปในสังคมที่มีการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยสรุปแล้วความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ การกระทำทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ที่แสดงออกมาอย่างเห็นได้ชัดของบุคคลหรือของกลุ่ม เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการกระทำของรัฐบาลหรือสนับสนุนรัฐบาลโดยที่การกระทำนั้นจะมาจากความสมัครใจและอาจจะมีผลสำเร็จหรือไม่ก็ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง

การกล่อมเกลາทางการเมือง ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Political Socialization” มีนักรัฐศาสตร์ไทยบัญญัติศัพท์ใช้เป็นภาษาไทยแตกต่างกันออกไป เช่น กระบวนการเรียนรู้ชีวิตการเมือง การเรียนรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมือง และสังคมประกิดการเมือง เป็นต้น แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้คำว่า “การกล่อมเกลาทางการเมือง” ในความหมายของ Political Socialization

แนวความคิดเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมืองเกี่ยวกับเด็ก เป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจมานานแล้ว โดยเฉพาะประเด็นที่ว่า จะสร้างและเตรียมคนให้เป็นพลเมืองที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของรัฐหรือระบบการปกครองอย่างไร

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างหนึ่ง อันเป็นการพัฒนาลักษณะเฉพาะในทางการเมืองของแต่ละคนขึ้นมาเป็นฐานของทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่ และเป็นกระบวนการที่

ต่อเนื่องกันตลอดช่วงชีวิต และไม่อาจสรุปได้ว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสิ้นสุดลง ณ ที่ใด

เนื่องจากกระบวนการในการกล่อมเกลາทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ก่อตัวมาตั้งแต่เริ่มต้นชีวิต นักวิชาการต่างๆ จึงให้ความสนใจกับการศึกษาพัฒนาการของเด็กโดยเริ่มตั้งแต่การเลี้ยงดู และการได้ประสบการณ์ต่างๆ ในวัยต้นของชีวิต ตัวอย่างเช่น

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุคติพันธ์ (2526: 31) ได้ศึกษาการกล่อมเกลາทางการเมือง และรวบรวมงานศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ไว้ ดังนี้

เพลโต ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาและการให้ประสบการณ์แก่เด็ก ว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการที่เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นอย่างเหมาะสมในประชาคมของตน และเสนอว่า ตั้งแต่ช่วงวัยเด็กเล็กไปจนถึงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกว่าเวลาใดในการจะสร้างคุณลักษณะใดๆ ขึ้น

ริชาร์ด ไนมิ กล่าวว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็ก การกล่อมเกลาในวัยก่อนวัยรุ่นนี้มีความสำคัญเพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของการพัฒนาความรู้ ความเชื่อ ทักษะ และค่านิยมเกี่ยวกับการเมือง

คอว์สัน และ พรวิวิท เห็นว่า การพัฒนาความโน้มเอียงทางการเมืองมีลักษณะเป็นการสั่งสม ซึ่งจะก่อตัวขึ้นในช่วงแรกของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ หรือการก่อตัวของความโน้มเอียงทางการเมืองอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะยอมรับหรือสร้างทัศนคติหรือความเชื่อ ตลอดจนรับข่าวสารต่างๆ ได้เพียงใด จะขึ้นอยู่กับ การกล่อมเกลาทางการเมืองก่อนหน้านี้

จิ้ง เพียเจท์ นักจิตวิทยา กล่าวถึงการกล่อมเกลาทางการเมืองของเด็กว่า เป็นกระบวนการแห่งการเคลื่อนไหวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ของเด็ก เป็นการเคลื่อนตัวไปสู่แนวคิด ทักษะ และความคาดหวังทางการเมืองในระบบการเมืองที่เด็กนั้นสังกัดอยู่

โรเบิร์ต เฮสส์ และ จูดิธ ธอร์นีย์ ได้แบ่งขั้นตอนของการเรียนรู้ทางการเมืองไว้ดังนี้

1. ขั้นระบอบการทางการเมืองได้ เป็นขั้นแรกที่จะเรียนรู้ว่าสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ คืออะไร

2. ขั้นเกิดมีแนวความคิด เป็นขั้นที่เด็กเริ่มมีประสบการณ์มากขึ้น เด็กจะเริ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรทางการเมืองแน่ชัดยิ่งขึ้น

3. ขั้นเข้าใจสาระแห่งความเป็นจริง ในขั้นนี้เด็กจะมีความรู้ ความเข้าใจชัดเจนจนเกิดความรู้สึกในแง่บวกหรือแง่ลบต่อสถานการณ์เมืองต่างๆ เช่น ทราบว่า นักการเมืองคนนี้ดีกว่าอีกคนหนึ่งด้วยควมมีเหตุผล เป็นต้น

4. ขั้นแสดงกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นขั้นที่เด็กมีความรู้สึกต้องการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง เช่น การวิจารณ์ การกระทำของรัฐบาล การสนับสนุน ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การร่วมประท้วงทางการเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ ทั้งสองท่านยังได้จำแนกแบบของการกล่อมเกลางานการเมืองไว้เป็น 4 แบบ ด้วยกัน คือ

1. แบบของการสั่งสม การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กจะมาจากความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ต่างๆ ที่สะสมกันมา ซึ่งอาจจะได้มาจากการสอนโดยตรง หรือจากประสบการณ์ทางอ้อม

2. แบบของการถ่ายโยงระหว่างบุคคล เป็นแบบการเรียนรู้ทางการเมืองที่เกิดจากการที่เด็กถ่ายโยงความรู้สึกและประสบการณ์ที่มาจากผู้ที่เด็กสัมพันธ์ด้วยอย่างใกล้ชิด เช่น บิดามารดา ครู เพื่อน ฯลฯ บุคคลเหล่านี้จะเป็นแบบในการมองสถานะทางการเมืองตามลักษณะการเรียนรู้ทางการเมืองแบบนี้ ความคิดและความรู้สึกของเด็กต่อสิ่งต่างๆทางการเมืองไม่ได้เกิดจากความรู้ความเข้าใจ หรือความรู้สึกต่อสิ่งนั้นโดยตรง แต่เป็นการโยงความคิดความรู้สึกที่เด็กมีต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วย เมื่อเด็กเติบโตขึ้น มีประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจมากขึ้น การเรียนรู้ทางการเมืองแบบถ่ายโยงระหว่างบุคคลนี้จะเปลี่ยนไป

3. แบบของการเลียนแบบ เป็นแบบการเรียนรู้ทางการเมืองที่เด็กรับเอาโดยตรงจากบิดามารดา ครู และบุคคลที่สัมพันธ์ด้วย เด็กจะกำหนดพฤติกรรมของตนเองโดยเลียนแบบจากพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้โดยไม่รู้ตัว เช่น รับเอาความคิดเห็นทางการเมืองของบิดามารดาเป็นของตนเอง สนับสนุนพรรคการเมืองพรรคเดียวกับบิดามารดา เป็นต้น

4. แบบพัฒนาการของความรู้ความเข้าใจ เป็นแบบที่เป็นไปตามโครงสร้างของพัฒนาการความรู้ความเข้าใจของเด็ก ความคิดทางการเมืองของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขั้นพัฒนาการของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตและสามารถพัฒนาการรับรู้ ความเข้าใจได้อย่างเต็มที่แล้ว เด็กก็จะสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ ในระบบการเมืองที่ซับซ้อนเป็น

นามธรรมได้ชัดเจนขึ้น สามารถแยกแยะความแตกต่าง สร้างการรับรู้และการตอบสนอง
ได้เอง

เดวิด อีตัน และ แจ็ค เคนนิส ได้เสนอขั้นตอนของการพัฒนาการกล่อมเกลา
ทางการเมืองของเด็กไว้ดังนี้

1. ขั้นเรียนรู้ทางการเมือง เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้ว่า มีอำนาจหนึ่งที่อยู่เหนือกว่า
ครอบครัวของตนเองและเหนือกว่าอำนาจของครูในโรงเรียน เมื่อเด็กมีอายุประมาณ 7-8
ปี จะเริ่มตระหนักถึงอำนาจบังคับจากภายนอกบางอย่างที่บังคับตนและครอบครัว ให้
ความสนับสนุน เชื่อฟัง และเคารพนับถือต่ออำนาจนั้น แต่ความรู้ในขั้นนี้ยังไม่ได้
เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ชัดเจนนัก

2. ขั้นเรียนรู้บุคคลทางการเมือง เด็กจะเริ่มรับรู้เกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองครั้งแรก
ในรูปของตัวบุคคลที่ใช้อำนาจทางการเมืองนั้น เช่น นายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งแต่จะยังไม่
เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ทางการเมืองและอำนาจทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นนามธรรม และมี
ลักษณะเป็นภาพรวม เช่น รัฐสภา รัฐบาล หรือ คณะรัฐมนตรี เท่าใดนัก

3. ขั้นมีอุดมการณ์ทางการเมือง ในระยะแรกของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น
เด็กจะรู้สึกได้ว่าผู้ใช้อำนาจทางการเมืองและบุคคลต่างๆ ในทางการเมืองนั้น เป็นผู้ที่ควร
เชื่อมั่นและไว้วางใจ มีบุญคุณและสามารถให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ได้ กล่าวคือ
เป็นการมองแบบอุดมคติ

4. ขั้นสำนึกความเป็นสถาบันทางการเมือง เป็นขั้นตอนที่พัฒนามาจากสาม
ลักษณะแรก คือ เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ป็นนามธรรมสูงขึ้น ความผูกพันกับอำนาจ
ทางการเมืองตามกฎหมายจะมีลักษณะผูกพันกับสถาบันมากกว่าตัวบุคคล เช่น ให้
ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล โดยสถาบันแรกที่เด็กจะ
ผูกพันทางการเมืองด้วยก็คือ ชุมชน ซึ่งจะเริ่มก่อตัวในช่วงอายุ 5-6 ปี

วีระ แสงจันทร์ (2532: 22-24) ได้ศึกษาการกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งได้
กล่าวถึงงานศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ดังต่อไปนี้

อัลมอนต์ และ พาวล์ ได้ให้ความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมืองไว้ว่า คือ
กระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในระบบการเมือง เป็น
กระบวนการสร้างหรือถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง กระบวนการเรียนรู้และกล่อม
เกลาทางการเมืองจะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้ โดยถ่ายทอดจากคนรุ่น

หนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมือง ที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว เช่น การปฏิวัติ การกล่อมเกลາทางการเมืองก็อาจจะเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมที่ไม่เคยมีมาก่อนขึ้นมาใหม่ได้ การกล่อมเกลາทางการเมืองเป็นหน้าที่หนึ่งในระบบการเมือง ที่ทำหน้าที่นำบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง และการสืบทอดดังกล่าวเป็นไปโดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

เคนเน็ธ แลงดัน ได้ให้คำนิยามว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับวิถีทางของการสืบทอดวัฒนธรรมการเมืองในส่วนหนึ่งจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นกระบวนการสืบทอดที่ดำเนินการผ่านตัวการต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนได้เรียนรู้ในอันที่จะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ทางการเมืองของตนให้เหมาะสม

ภาณุพันธุ์ พรายจันทร์ (2534) ทำการศึกษาการกล่อมเกลาทางการเมืองของเด็กกล่าวว่า วัยเด็กจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งเป็นการสร้างลักษณะเฉพาะทางการเมืองให้กับแต่ละคน โดยได้มีการรวบรวมงานศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ดังต่อไปนี้

คอว์สัน และฟรีวิทท์ ได้สรุปลักษณะทั่วไปของการพัฒนาการด้านกระบวนการเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมืองของเด็กไว้ดังนี้

1. ช่วงวัยเด็กตอนต้น (Early Childhood - 5 - 6 ปี) เด็กจะเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองในสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็ก และจะเรียนรู้มากขึ้นเมื่อเข้าโรงเรียน โดยจะรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่างๆ แต่ยังเป็นความสนใจที่ยังขาดลักษณะความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) เริ่มรู้จักธงชาติ พรรคการเมือง การเลียนแบบตนเองกับกลุ่มสังคมในลักษณะที่เป็นความเข้าใจง่ายๆ เด็กในช่วงนี้จะมองความมีอำนาจในลักษณะที่เป็นตัวบุคคล เช่น ตำรวจ นายกรัฐมนตรี ว่าเป็นผู้ที่ให้บริการและช่วยเหลือ มีความเมตตาปราณี แต่ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องรัฐบาลหรือความคิดทางการเมือง

2. ช่วงวัยเด็กตอนปลาย (Late Childhood - 9-13 ปี) การมองภาพทางการเมืองของเด็กจะเปลี่ยนไปมาก เด็กจะเริ่มสนใจในเรื่องนามธรรมมากขึ้น และมีการรับรู้โดย

ใช้อารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น รู้จักประธานาธิบดี หรือนักการเมืองที่มีชื่อเสียง ออกทีวี และมีความรู้สึกชอบเกลียด มีความพร้อมที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการเมือง

3. ช่วงวัยรุ่น (Adolescence - 13-18 ปี) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และมีการพัฒนาโดยทั่วไปทางด้านจิตวิทยา กายภาพและสังคม เด็กในช่วงนี้ต้องการความชำนาญทางด้านสังคม การเข้ามามีส่วนร่วม ต้องการเสรีภาพเพิ่มมากขึ้นจากครอบครัว เริ่มมีความเห็นรุนแรงต่อสถาบันการเมือง สามารถเข้าใจคำถามยากๆ ได้ เด็กในวัยนี้จะมีความรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้นมากกว่าความรู้เกี่ยวกับความจริงทั่วไป และจะสนใจการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

เอสวารา (Eswara) กล่าวว่า การกล่อมเกลாத่างสังคมโดยครอบครัวนั้น คือแบบแผนที่ครอบครัวนั้นๆ ได้มีลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัวที่แตกต่างกัน โดย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1.) การสื่อสารภายในครอบครัวแบบเน้นสังคม (Socio – Oriented Communication) เป็นความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัว ที่เน้นการรักษาสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามลำดับชั้นหรือตามศักดิ์ (hierarchical personal relationship) คือให้ความเคารพผู้อาวุโสกว่า หรือผู้ใหญ่ ให้หลีกเลี่ยงการขัดแย้งโต้เถียง และเน้นเรื่องความสามัคคีในสังคม (social harmony) หรือการรักษาน้ำใจระหว่างกัน เป็นเรื่องสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.) การสื่อสารภายในครอบครัวแบบเน้นแนวคิด (Concept – Oriented Communication) เป็นแบบแผนความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคคลในครอบครัว ที่เน้นให้ลูกมีความกล้าแสดงออก มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น (Free discussion) โดยจะสนับสนุนให้ลูกให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักกับหลักฐาน ข้อเท็จจริง ความถูกต้องของเนื้อหา และให้มีความคิดหรือข้อสงสัยในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน

การกล่อมเกลாத่างสังคมโดยครอบครัวใน 2 แนวทางข้างต้นนี้ มีลักษณะที่ตรงกันข้าม แต่ในทางปฏิบัติจริงๆ แล้ว การกล่อมเกลาท่างสังคมภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ลูกนั้น ไม่สามารถแยกไปทางขั้วใดขั้วหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะมีการผสมผสานระหว่างลักษณะทั้ง 2 แบบ

โดยสรุปแล้ว การกล่อมเกลาท่างการเมืองนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกล่อมเกลาท่างสังคม ใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า การเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ ความ

เชื่อ ทศนคติ และค่านิยมในทางการเมืองของบุคคล โดยมีสถาบันต่างๆ ในสังคมเป็น
ตัวการ ในการถ่ายทอดลักษณะดังกล่าวอย่างเป็นกระบวนการ โดยโรงเรียนหรือ
สถาบันการศึกษา เป็นตัวการในการเรียนรู้ทางการเมืองที่เป็นหน่วยงานของสาธารณะ
หน่วยแรก โรงเรียนจะสามารถสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองที่สำคัญๆ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งที่เกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อระบบการเมือง และค่านิยมที่เป็นความเห็นพ้อง
ต้องกันของสังคม

หลังจากผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานต่างๆ ในช่วงแรกโดยครอบครัว
และโรงเรียน เด็กที่เติบโตขึ้นก็จะประเมินค่าสิ่งที่ได้รับรู้มาในช่วงต้นของวัยรุ่น จาก
กลุ่มเพื่อน และกลุ่มต่างๆ เช่น สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ใน
ระบบการเมือง จะมีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลางานทางการเมืองไปตลอดชีวิต

4. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับระบอบประชาธิปไตย

ธรรมาภิบาล คือ การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ด้วยความซื่อสัตย์
สุจริต (Honesty) เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Quality
and Efficiency) โดยมีความโปร่งใส (Transparency) สามารถถูกตรวจสอบได้และ
มีความรับผิดชอบ (Accountable) ซื่อสัตย์ ยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) และ
เท่าเทียมกัน (Equitable) และตอบสนองต่อความต้องการของประชากร มีการพัฒนา
ที่ยั่งยืน มีความเป็นธรรมและสันติสุข

ธรรมาภิบาลจึงเป็นเรื่องที่มีคุณค่าและสำคัญมากที่ควรได้รับการส่งเสริมจาก
ทุกส่วนของสังคม เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างคุณภาพให้แก่สังคมทั้ง
ทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ธุรกิจ สังคม สาธารณสุข การศึกษา
วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จะพาประเทศชาติให้เกิดความแข็งแกร่ง มั่นคง และ
เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ลักษณะของการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลสามารถแบ่งออกเป็นข้อ
หลักๆ ให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

1. ความโปร่งใส (Transparency)

ซึ่งหมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินงานของ หน่วยงานต้องเปิดเผยให้
สาธารณชนเข้าถึงได้

2. ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)

3. ความรับผิดชอบ (Responsibility)

หมายถึง ความตระหนักในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและ ต้องรับผิดชอบเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น

4. ความสามารถที่จะอธิบายได้ (Accountability)

ต่อผู้ที่ตนอยู่ภายใต้การดูแลหรือ ควบคุม คือ ต้องรู้ว่าตนต้องรับผิดชอบต่อใคร สามารถชี้แจงต่อผู้ที่ตนรับผิดชอบได้

5. การมีหลักนิติกรรม (Rule of Law)

6. หลักคุณธรรม (Morality)

7. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาธิปไตยกับธรรมาภิบาล

ประเทศไทยเรามีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาช้านานเพราะเล็งเห็นว่า ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนในสังคม สร้างอิสรภาพให้ทุกคนทุกกลุ่มในการแสดงความต้องการของตน อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยแต่เพียงลำพังไม่สามารถสร้างกระบวนการหรือกลไกที่จะเข้าถึงทุกข์สุขของประชาชนได้อย่างแท้จริง หากต้องมีธรรมาภิบาลเพื่อเป็นรากฐานของแนวคิดในการบริหารจัดการ เพื่อดึงศักยภาพของความเป็นประชาธิปไตยให้เอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่ายได้โดยแท้

เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยต้องทำงานประสานกัน เพื่อนำสังคมไปสู่ความก้าวหน้าที่ยั่งยืนและมั่นคง ถึงแม้ได้ชื่อว่าการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยแต่ หากการบริหารจัดการไม่ดี ไม่มีประสิทธิภาพแล้วนั้น ผลกระทบในทางลบย่อมเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน เช่นในภาครัฐ ยังมีปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในภาคเอกชน การบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพ ไม่เป็นธรรม การเอารัดเอาเปรียบและการคดโกงยังคงมีให้เห็นอยู่ และภาคประชาชนเองก็ขาดความเป็นชุมชนและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และรายได้ก็ยังไม่กระจายไปสู่ประชาชนโดยรวม คนรวยก็ยังมีสัดส่วนที่มากและห่างจากคนจนอย่างเห็นได้ชัด

การส่งเสริมธรรมาภิบาลในสังคมไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางรากฐานของธรรมาภิบาลไว้อย่างชัดเจน ได้นำเอาวิธีการประชาธิปไตยมาใช้เพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง มีการเดินทางออกทำประชาพิจารณ์ทั่วประเทศโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่าได้รับความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างมาก จนส่งผลให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับการขนานนามว่า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยที่รองรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้ทุกคนได้รับสิทธิและการปฏิบัติที่เป็นธรรม มีสิทธิในการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมตัดสินใจโดยการลงประชามติการร่วมตรวจสอบ ซึ่งเป็นการสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แทนรูปแบบเดิมที่ประชาธิปไตยเป็นเพียงตัวแทน

นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดระดับนโยบาย โดยฝ่ายทางองค์กรที่ไม่เป็นของรัฐ ให้สิทธิกับชุมชนในการจัดการศึกษาและรักษาจารีตประเพณีท้องถิ่นเอาไว้ ทั้งยังได้สร้างความโปร่งใส โดยกำหนดให้มีการเปิดเผยตรวจสอบ และการแสดงบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงของรัฐ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นธรรมาภิบาลที่เริ่มเกิดขึ้นแล้วในสังคมไทย

ซึ่งในปี 2542 รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในประเทศ จึงได้ประกาศให้ธรรมาภิบาลเป็นวาระแห่งชาติโดยเร่งรัดให้ทุกฝ่ายทำความเข้าใจและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

ดังในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่าหลักธรรมาภิบาลมีหลักการสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ

1. หลักนิติธรรม

ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับ ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย

2. หลักความโปร่งใส

ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวก เป็นจริง
ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปชัดเจนและเท่าเทียมกัน มีกระบวนการตรวจสอบที่
ถูกต้องชัดเจน

3. หลักการมีส่วนร่วม

ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความ
คิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ

4. หลักการรับผิดชอบตรวจสอบได้

ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ
ตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในสาธารณะบ้านเมือง ความ
กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และความที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5. หลักความคุ้มค่า

ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์
สูงสุดแก่ส่วนรวม รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

6. หลักคุณธรรม

ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนและเคารพใน
สิทธิของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดม และมียุติธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับธรรมาภิบาล

คนไทยรู้จักคำว่า ธรรมาภิบาล ในช่วงแรกๆ เพราะคำภาษาอังกฤษที่เรียกว่า
Good Governance ในช่วงนั้นได้มีการแปลคำนี้ไปต่างๆ เช่น ธรรมรัฐ บรรษัทภิบาล
แต่ได้ลงเอยที่คำว่า ธรรมาภิบาล

แท้ที่จริงแล้ว หากลองมองย้อนกลับไปพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่า
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงใช้คำว่าธรรมาภิบาลให้ประชาชนชาวไทยได้รับรู้
โดยทั่วกันมานานหลายสิบปี ตั้งแต่วันที่เสด็จขึ้นครองราชย์ว่า “เราจะครองแผ่นดิน
โดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” ธรรมที่ว่าเป็นคือ ทศพิธราชธรรม
หรือธรรมของราชาผู้ปกครองนั่นเอง ซึ่งมีความหมายลึกซึ้ง สมบูรณ์ ครบถ้วนกว่า
ธรรมาภิบาลเสียอีก

ทศพิธราชธรรม

1. ทาน

คือการให้ได้แก่ ให้ทรัพย์สิ่งของ ให้กำลังกาย ให้กำลังใจ ให้กำลังความคิด ให้ปัญญาความรู้

2. ศีล

คือ ความประพฤติดีงาม เว้นประพฤติชั่ว ทุกจริต

3. บริจาค

คือ ความเสียสละ เช่นเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

4. อาชวะ

คือ ความซื่อตรง ไม่ประพฤติหลอกลวง หรือหลีกเลียงแอบแฝง

5. มัทวะ

คือ ความอ่อนโยน ไม่คือดิ่ง มีความอ่อนน้อม

6. คบะ

คือ ความทรงเดชเพากิเลศค้นหา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ กำจัดความเกียจคร้านและการผัดผ่อนที่ มุ่งทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงทำในกิจที่ดีที่ชอบที่ถูกที่ควร

7. อักโกธะ

คือ ความไม่กริ้วโกรธ ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่น

8. อวิหิงสา

คือ ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ไม่ก่อความทุกข์ยากแก่ผู้อื่น

9. ขันติ

คือ ความอดทนเข้มแข็งไม่ท้อถอย อดทนต่อโลกะ โทสะ โมหะ (ความโลภ โกรธ หลง)

10. อวิโรธนะ

คือ ความไม่คลาดธรรม การไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม

ส่วน “ ประโยชน์สุข ” ที่เป็นเป้าหมายในการครองราชย์ของพระองค์ก็ได้ระบุไว้ว่า “ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ” คำนี้เป็นคำลึกซึ้งและคิดว่าจะต้องใช้ด้วยกันคือ ประโยชน์สุข ไม่ใช่สร้างประโยชน์และสร้างความสุข หากแต่ว่าสิ่งใดๆ ที่

เรากระทำไม่ว่า เรื่องการพัฒนา เรื่องการศึกษาของสังคม การเมือง ฯลฯ ต้องมุ่งให้ได้มา ถึง “ ประโยชน์สุข ” เป็นสำคัญ

ต่างประเทศเขาสอนเพียงประโยชน์ ผู้คนจึงแย่งชิง เบียดเบียน สร้างความ รำรวยโดยมิได้คำนึงถึงว่าประเทศชาติ ประชาชนจะทุกข์ยากอย่างไร ผลประโยชน์เป็น ที่ตั้งในเบื้องต้นก่อนก็พอแล้ว การรบราฆ่าฟันจึงเกิดขึ้นทั่วโลก เพราะยึดประโยชน์ อย่างเดียว จึงนำไปสู่การแย่งชิงทำลายล้าง ซึ่งประโยชน์สุขนี้ทางสากลหรือทาง สหประชาชาติก็เริ่มเปลี่ยนหลักการแล้ว แต่เดิมประเทศไหนจะเจริญแค่ไหนเขาเอาเงิน เป็นตัววัด ระยะถัดมาก็เอาคุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัด และขณะนี้ก็เริ่มพัฒนาตัววัดใหม่มุ่ง ถึงถึงความสุขกันแล้ว

แต่ถ้าคนไทยยังยากจน ช่วยเหลือตัวเองให้มีพอมีพอกินเหมือนเช่นนี้ไม่ได้แล้ว นั้น ประชาธิปไตยก็ยังคงไม่มีความหมาย หรือกระทำไต่ยาก เพราะอิสรภาพเสรีภาพ ของพวกเขายังคงมีอย่างจำกัด ฉะนั้นการปูพื้นฐานประชาธิปไตย มิใช่เรื่องกฎหมาย ระเบียบ กติกาแต่เพียงอย่างเดียว หากพื้นฐานจริงๆ ก็คือต้องใช้ “ การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาล ”

เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาชนให้หลุดพ้นจากความยากจนก่อน จึงจะเป็น ประชาธิปไตยได้ คำสอนของพระองค์นั้นมีค่าสูงยิ่ง สมควรที่พวกเราจะรับใส่เกล้าใส่ กระหม่อมไปคิดให้เข้าใจ และยึดปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ประเทศเราจะสงบ ทุกคนจะมี ความสุข ประสบแต่ความเจริญรุ่งเรืองเป็นแน่แท้

(ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล สถาบันพระปกเกล้า 2548 : 1-6)

บทที่ 3

การมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมส่งเสริม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศในอนาคตว่าจะมีลักษณะเป็นเช่นใด การมีส่วนร่วมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน จะสามารถบ่งชี้ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคตว่าจะมีแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร ซึ่งพบได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย (อายุระหว่าง 15 – 24 ปี) อยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ทำให้เยาวชนไทยมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นได้แก่ อายุที่มากขึ้น และลักษณะการเน้นย้ำของที่บ้านให้มีความคิดแบบกล้าแสดงออก

กาญจน์พันธุ์ พรายจันทร์ (2534: 15) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน ซึ่งได้กล่าวถึงงานศึกษาของ อิสตัน และ เดนนิส ที่ทำการศึกษานักเรียนอเมริกันในชั้นเกรด 3 – 8 จำนวน 12,052 คน และสรุปว่าเด็กมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นตามอายุและชั้นเรียน รวมทั้งยังเป็นไปตามการศึกษาของสายทิพย์ สุกดีพันธ์ (2524) ซึ่งพบว่า เด็กในกรุงเทพมหานครมีระดับความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับชั้นเรียนหรืออายุของนักเรียน โดยเด็กที่มีอายุยิ่งมากก็จะยิ่งมีความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองมากตามลำดับ

การศึกษาครั้งนี้จะสอดคล้องกับการศึกษาของ เอสวารา (Eswara อ้างถึงในกาญจน์พันธุ์ พรายจันทร์, 2534: 57) ที่ได้กล่าวว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูหรือการกล่อมเกลาทางสังคมภายในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลนั้นๆ ในระดับของตัวชี้วัดที่แตกต่างกัน โดยจากการศึกษาพบว่า บุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีการกล่อมเกลาทางสังคมแบบ เน้นสังคม จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงต่ำ แต่บุคคลที่มีการกล่อมเกลาทาง

สังคมภายในครอบครัวแบบ เน้นแนวคิด จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง อีกด้วย โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่ทางบ้านสอนให้กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลกับบุคคลต่าง โดยไม่ต้องเกรงใจใคร หากสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีเหตุผล (การสื่อสารภายในครอบครัวแบบเน้นแนวคิด) จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทางบ้านสอนให้เป็นคนมีสัมมาคารวะ เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความอ่อนน้อม ไม่ต่อล้อต่อเถียง เป็นคนที่รู้จักพูดรักษาน้ำใจคน (การสื่อสารภายในครอบครัวแบบเน้นสังคม)

จากการเก็บข้อมูลขนาดย่อมจากกลุ่มตัวอย่าง อาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่า คะแนนเฉลี่ยในด้านการติดตามข่าวสารด้านการเมืองของเยาวชนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ แต่หากพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยด้านการสนทนากลับมาเกี่ยวกับการเมืองของเยาวชนไทยแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ได้มีการสนทนากลับมาเกี่ยวกับการเมืองกับคนในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น หากมีการสื่อสารกับคนในครอบครัวเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่เน้นย้ำให้เยาวชนเป็นคนกล้าแสดงออก จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าครอบครัวที่เน้นย้ำให้เยาวชนเป็นคนยอมตาม ว่าง่าย นอกจากนี้ พบว่า เยาวชนมีแนวโน้มที่จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นจะทำให้มีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้น จึงทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในทัศนะของนักศึกษา

เยาวชนไทยในปัจจุบันมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แต่มีการติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองอยู่ในระดับที่ยังน้อยอยู่ แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่ใครๆ ก็สามารถสืบค้น ติดตาม หาข้อมูลข่าวสารที่ตนเองต้องการและสนใจใคร่รู้ได้ไม่ยากนัก แต่ก็ยังพบว่า เยาวชนไทยการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยังไม่มากเท่าที่ควรหากเทียบกับจำนวนข้อมูลข่าวสารที่มีไว้ให้ในปัจจุบัน ดังที่ กฤษฎา สุวรรณระกูล (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, 28 ตุลาคม 2548) กล่าวไว้ว่า

“พลังนักศึกษาการเมืองนั้นนับวันจะห่างกันไปทุกที เนื่องจากความทันสมัยและเป็นพลวัตที่ขับเคลื่อนไปข้างหน้ารวดเร็วมาก ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย กับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน มหาวิทยาลัยควรจะเป็นสถาบัน

เพื่อใช้หาความรู้มาพัฒนาตัวเอง เพื่อสอนความจริง เด็กทุกคนที่ออกจากมหาวิทยาลัย น่าจะมีคำถามใหญ่โตอยู่ในหัว อยู่ในสมอง ทำอย่างไรให้คุณภาพชีวิตของตัวเองและคนรอบข้างดีขึ้น ยิ่งอำนาจบารมีมากขึ้นเท่าไรก็ต้องพยายามช่วยคนให้มากขึ้น เข้าไปแล้วออกมาควรจะเป็นนักกิจกรรม แต่นักศึกษาเมืองไทยไม่เป็นเรื่องกิจกรรมเลย นักศึกษาในปัจจุบันนี้ดูจะเป็นชนชั้นกลางที่ตีมาก ๆ ที่ถูกผลิตออกมาให้กลมกลืนกับระบบ เหลือเกิน ตามกฎเกณฑ์เหลือเกิน ถามว่าถ้าระบบการเมืองเกิดมีปัญหามา จะมีนักศึกษาออกมาแสดงความเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างในอดีตหรือไม่ ก็ยังเป็นที่น่าสงสัยอยู่”

“คนที่เข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัยควรจะถูกพัฒนาให้มีความรู้มากขึ้น โดนหลอกยากกว่า ไม่ใช่เข้าไปแล้วโดนหลอกง่ายกว่า คนที่เข้าไปเรียนมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมักตกเป็นเหยื่อของแพชั่น เป็นเหยื่อของสื่อ มากกว่าคนที่ไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ เพราะเยาวชนในปัจจุบันไม่ได้ทำงาน ไม่ได้ทำมาหากิน มีเงินของพ่อแม่อยู่ในกระเป๋า จึงก็ 모르คุณค่าของเงิน เป็นกลุ่มที่ซื้อโดยไม่คิด ทั้งๆที่ควรจะมีมากกว่าคนอื่น”

“อย่างไรก็ตาม แม้ในภาพรวมของการศึกษารุ่นนี้แล้วจะพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนอยู่ในระดับที่ยังไม่สูงเท่าที่ควร แต่จากการติดตามข่าวสารบ้านเมืองในปัจจุบันก็พบว่า มีนักศึกษา และเยาวชนบางกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในทางที่สร้างสรรค์อยู่บ้าง เป็นต้นว่า มีการจัดตั้งองค์กรนิสิตนักศึกษาเพื่อการเมืองไทย ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการระดมกำลังนักศึกษา เครือข่ายประชาชนลงพื้นที่มีส่วนร่วมสอดส่องดูแลทางการเมือง หากแต่ในปัจจุบันนี้ พลังนักศึกษายังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ทั้งจากกลุ่มนักศึกษาเอง และกลุ่มภาครัฐ ดังข่าวจากหนังสือพิมพ์ผู้จัดการที่นำมาเสนอประกอบ ดังนั้นแล้ว สิ่งสำคัญที่การศึกษารุ่นนี้ได้ให้ข้อสังเกตไว้ก็คือ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยทุกคน โดยเฉพาะที่อยู่ในวัยที่มีสิทธิในการเลือกตั้งนั้น ควรที่จะมีความตื่นตัวทางการเมือง ติดตามข่าวสารทางด้านการเมือง เพื่อวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และมีความเชื่อมั่นในระบบการเมืองไทยมากกว่านี้ เพื่อที่จะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป เพราะเท่าที่เห็นในปัจจุบันนี้ พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนนั้นยังไม่มีมากเท่าในอดีต”

อรุณวรา สนิกะวาที หรือ ปุ๊ก นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการฝ่ายนักศึกษา สนนท. เห็นด้วยในแง่ที่ว่าบทบาทของสนนท.

ค่อนข้างเจ็บลงไป นั่นเป็นเพราะการเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรภาคประชาชนจำนวนมาก

แต่ถึงกระนั้นเธอก็ยังเชื่อว่าสนนท.ยังคงมีหน้าที่ที่ควรจะดำรงอยู่ต่อไป เธอตั้งข้อสังเกตด้วยการที่สังคมภายนอกมองสนนท.ลดบทบาทลงไปในนั้น เป็นเพราะสนนท.ลดบทบาทตัวเองลง หรือสังคมต่างหากที่คาดหวังและติดกับภาพในอดีตมากเกินไป

“เราไม่เข้าใจที่บอกว่าบทบาทของสนนท.มันหายไป คนข้างนอกเขามีตัวตั้งเกี่ยวกับบทบาทของสนนท.อย่างไร เพราะว่าโดยส่วนตัวของปุ๊กมองว่าองค์กรหรือกลุ่มใดก็ตามมันย่อมขึ้นกับบริบทของสังคมนั้นๆ มากกว่า ไม่เคยคิดว่ามีตัวองค์กรอยู่โดดแล้วเอาคนเข้าไปใส่ การอยู่หรือไม่อยู่ของสนนท.มันก็เหมือนยุบอยู่แล้ว เราก็ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงมองแบบนี้ นั่นแปลว่าความคาดหวังต่อสนนท.มันไม่ตรงกัน การมองภาพว่าสนนท.ทำอะไร มันไม่ตรงกันแล้ว อย่างถ้าถามถึงปัจจุบันนี้ ปุ๊กไม่เคยเอาสนนท.รุ่นปัจจุบันไปเทียบบรรทัดฐานว่าปีที่แล้วทำอะไร และเราจะต้องทำให้ได้ตามมาตรฐานนั้น เพราะว่าในแต่ละประเด็น แต่ละบริบทของแต่ละปี มันมีวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน ฉะนั้น บรรทัดฐานของสนนท.ใครเป็นคนตั้ง”

“เราเองก็มีการคุยกันเล่นเหมือนกันว่าจะยุบหรือไม่ยุบ เพราะบทบาทของสนนท.มันไม่ได้เห็นภาพเหมือนแต่ก่อน เพราะประเด็นมันก็คนละประเด็น เราารู้สึกว่าเราก็ทำอะไรของเราอยู่เสมอ ปุ๊กจึงคิดว่ามันยังควรจะต้องมี คือพูดอยู่เสมอว่าเพื่อให้ไม่มีสนนท.มันก็ต้องมีองค์กรอะไรบางอย่างของนักศึกษาผุ้ขึ้นมาอยู่แล้ว อย่างปัจจุบันนี้ก็คือองค์กรของนักศึกษาเองก็มีเยอะนะ ทั้งที่บางกลุ่มก็ไม่ว่าจะตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร แต่ตัวสนนท.ก็ชัดเจนของมันในระดับหนึ่งแล้วว่ามันมีขึ้นมาเพื่ออะไร แต่ว่าสิ่งที่มันเคลื่อนไหวจริงๆ คือตัวตนของคนในองค์กร และบริบททางสังคมมันก็มีผลต่อทัศนคติของคนในแต่ละยุค เพราะฉะนั้นองค์กรมันก็ต้องเปลี่ยนไปตามคนที่เข้าไปอยู่ แต่มันก็ไม่ถึงกับเปลี่ยนไปแบบว่าเปลี่ยนโฉมหน้าไปเลยซะทีเดียว เพราะคนที่เข้าไปทำตรงนั้นก็ต้องเข้าใจแล้วว่ามันมีภาพบางอย่างอยู่”

“ที่สนนท.มันถูกคาดหวังมากเพราะมันถูกคาดหวังให้เป็นขบวนของนักศึกษา ทั้งที่จริงๆ แล้ว ไม่ใช่ สนนท. ไม่ใช่ตัวแทนของขบวนนักศึกษาทั้งหมด ฉะนั้น บทบาทหลายๆ อย่างมันก็จะเบาลงมา จึงดูไม่ยิ่งใหญ่เหมือนแต่ก่อน เลยดูเหมือนว่ามันลด

ศักยภาพลง มันเสื่อมลง ซึ่งจริงๆ มันไม่เกี่ยวกันเลยนะ เหมือนกับพูดกันบนตรรกะคน
ละซุด”

การที่ปู่เชื่อว่าสนนท.มันยังคงต้องดำรงอยู่ เพราะว่ามันต้องรักษาแนวคิดที่ว่า
นักศึกษากับการเมืองมันไปด้วยกันได้ นักศึกษามีสิทธิที่จะยุ่งกับการเมือง การมีอยู่ของ
สนนท.มันเป็นการพยายามรักษาชุดความคิดนี้ด้วย คือเราพยายามจะสื่อกับนักศึกษาให้
มากขึ้น โดยที่เราอาจไม่ได้กระโดดไปเล่นเรื่องใหญ่ๆ ทำให้คนที่ผูกติดกับการคิดว่า
การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ จึงมองว่าสนนท.ลดบทบาทลง

“เรายอมรับว่าจำเป็นต้องปรับตัว การที่เราพยายามจะสื่อสารกับคนรุ่นเดียวกันมาก
ขึ้นนี้แหละ ก็คือการเปลี่ยนอย่างหนึ่ง เราเป็นองค์กรนักศึกษาใหม่ แต่ทำไมเราพูดกับ
เพื่อนนักศึกษาไม่รู้เรื่อง เราเคยเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ แต่เราก็เริ่มมองใน
หลายมิติมากขึ้น บางทีเรายังรู้สึกที่เรายึดตามมาตรฐานเดิมๆ ภาพเดิมๆ เราอยากจะทำ
ให้มาตรฐานมันสูงอย่างที่รุ่นพี่เราทำ เราก็ต้องเตือนกันเองว่ามันไม่ใช่ เราต้องดูตัวเรา
การเคลื่อนไหวของกลุ่มในแต่ละยุคมันก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคนั้นๆ การ
เปลี่ยนนี้ก็คือพยายามจะอยู่ในยุคของพวกเรา พยายามสลายแรงกดดันจากความสำเร็จ
ของรุ่นพี่ พยายามเป็นตัวของตัวเอง” เป็นคำกล่าวของอรุณวรา สนิกะวาทีในท้ายสุด

3. กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

นอกจากกิจกรรมที่จะกล่าวต่อไปนี้ รัฐสภาไทยและสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น
สถาบันพระปกเกล้า ได้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ซึ่งมี
เนื้อหาสาระและรายละเอียดของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. โครงการเยาวชนประชาธิปไตย (จัดโดยรัฐสภา)
2. โครงการตอบปัญหารัฐสภา (จัดโดยรัฐสภา)
3. หลักสูตรประชาธิปไตยสำหรับเยาวชน (จัดโดยสถาบันพระปกเกล้า)

1. โครงการเยาวชนประชาธิปไตย (รัฐสภา) ซึ่งมีการอบรมเยาวชนที่สมัครเข้ารับ
การอบรมเป็นเวลา 10 วันที่กรุงเทพมหานคร

เนื้อหาวิชาในโครงการฝึกอบรม

1. ระบบการเมือง
2. การพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองกับคุณภาพชีวิต
3. การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา
4. การปกครองส่วนท้องถิ่น
5. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการป้องกันสิทธิ
6. บทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระ
7. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ
8. บทบาทของเยาวชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
9. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และหน้าที่ความเป็นพลเมือง
10. การสร้างเครือข่าย / กิจกรรมยุวชนประชาธิปไตย
11. การศึกษาดูงาน
12. กิจกรรมการวิเคราะห์วิจารณ์การเมืองคนของประชาชน (พบมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, สมาชิกวุฒิสภาและบุคคลสำคัญ)
13. การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชน
การพัฒนาบุคลิกภาพ

(กิจกรรมอื่น ๆ การทดสอบก่อน - หลังอบรม , การ สรุปสาระสำคัญ , การสรุปและ
ประเมินผล, กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ , กิจกรรมเสริมสร้างพลานามัย และสาระสังสรรค์)

มีกิจกรรมรายวันตั้งแต่วันที่ 1 – 9 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะมุ่งให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม
ทางการเมืองในรูปแบบที่เหมาะสม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ที่มา

<http://www.parliament.go.th/par-junior/index.html>)

วันแรกของการอบรม

ในวันแรกของการอบรม โครงการเยาวชนประชาธิปไตย รุ่นที่ 2/2546 โดยมีพิธี
เปิดการอบรม เวลา 9.00 น. นายพิฑูร พุ่มหิรัญ เลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ได้กล่าว
รายงานต่อประธานในพิธี คือ นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รองประธานสภา
ผู้แทนราษฎร คนที่ 1 เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการเยาวชนประชาธิปไตย การ
ดำเนินงานในการจัดการฝึกอบรม และรายละเอียดของเยาวชนที่เข้ารับการอบรมโครงการ
เยาวชนประชาธิปไตย รุ่นที่ 2/2546 ซึ่งนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล ได้กล่าวต้อนรับและ
แสดงความยินดีแก่เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งให้โอวาทแก่เยาวชน โดยเน้นให้
เยาวชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นต้นกล้าทางประชาธิปไตย ที่จะมีส่วน
สำคัญในการร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมให้เป็นสังคมใหม่ที่เปี่ยมไปด้วย
คุณธรรม เสริมสร้างระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความโปร่งใส การ
เป็นเยาวชนที่ดีและมีคุณค่าของประเทศชาติ และการสร้างและขยายเครือข่ายทาง
ประชาธิปไตย เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยแก่เยาวชนอื่น ที่ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการ และได้ช่วยพรให้เยาวชน
ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอย่างราบรื่นตลอดหลักสูตร และสำเร็จการอบรม
ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ เพื่อจะได้เป็นเยาวชนที่ทรงคุณค่าแก่แผ่นดิน
สืบไป

เวลา 13.00 น. เยาวชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานภาคประสบการณ์ ที่ศาลฎีกาแผนก
คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่กระทำ
ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่
โดยองค์คณะผู้พิพากษาจะพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน ในการไต่สวนหาข้อเท็จจริง
และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ตามวิธีพิจารณาคดีที่บัญญัติไว้ใน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พุทธศักราช 2542 จนถึงเวลา 16.00 น. ยูวชนจึงเดินทางกลับ

ต่อมาเวลา 17.00 น. ยูวชนได้เข้าร่วมกิจกรรม Walk Rally เพื่อเสริมสร้างทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม การเสริมสร้างความสามัคคี การสร้างทักษะในการติดต่อ ประสานงาน เทคนิคการสื่อสาร การสร้างระบบวิธีคิดที่เน้น คุณธรรมมากกว่าความสำเร็จแต่เพียงอย่างเดียว จนถึงเวลา 20.30 น. ภายหลังจาก วิทยากรสรุปผลการเข้าร่วมกิจกรรม walk rally แล้ว จึงแยกย้ายกลับที่พัก

วันที่สองของการอบรม

วันที่สองของการอบรมโครงการยูวชนประชาธิปไตย รุ่นที่ 2/2546 เริ่มจากการ รับฟังการบรรยายในช่วงเช้า เรื่อง บทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระและการ ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย โดยนายถวิล ไพรสณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้ยูวชนมีความรู้ ความ เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานขององค์กรอิสระ ในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และข้าราชการระดับสูง และเพื่อให้ยูวชนเข้าใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบได้อย่างถูกต้อง

เวลา 13.00 น. ยูวชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานภาคประสบการณ์ ที่ศาล รัฐธรรมนูญ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้ยูวชนมีความรู้เกี่ยวกับองค์กรอิสระตาม รัฐธรรมนูญ และทราบถึงกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยโดยศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานขององค์กรอิสระซึ่งเกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะคดีที่มี ปัญหากฎหมายเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้ หน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และเมื่อบทบัญญัติกฎหมายใดมี ข้อความหรือ เจตนารมณ์ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการควบคุมวินิจฉัยให้ กฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ โดยคณะยูวชนได้ศึกษาดูงานที่ศาลรัฐธรรมนูญจนถึงเวลา 16.00 น. จึงเดินทางกลับ

เวลา 18.00 น. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ และนางสาวสร้อยอนภา วัฒนาภิตติกุลได้ บรรยาย เรื่อง กิจกรรมการสร้างเครือข่าย เพื่อให้ยูวชนตระหนักถึงความสำคัญของการ

สร้างเครือข่าย เทคนิคการสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ต่อไป

ต่อมา เวลา 19.30 น. รายการ คนของประชาชน วันนี้ได้เชิญ นายสมบุรณ์ อุทัยเวียนกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดตรัง ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานทาง การเมือง ทักษะการทำงานและการอยู่ร่วมกันของชุมชน การพัฒนาความเป็นผู้นำ และการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ จนถึงเวลา 22.00 น. ชุมนจึงแยกย้ายกลับที่พัก

วันที่สามของการอบรม

วันที่สามของการอบรมโครงการชุมชนประชาธิปไตย คณะชุมชนมาพร้อมกันที่ลานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เวลา 9.00 น. เพื่อถวายความเคารพและกล่าวคำปฏิญาณ จากนั้นเข้าคารวะนายสุชาติ ตันเจริญ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 2 เพื่อให้โอวาทแก่ชุมชน ให้เห็นความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ซึ่งเยาวชนในฐานะที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต ควรจะให้ความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาการเมือง การปกครองให้มีความโปร่งใส เทียบธรรมต่อไป

เวลา 10.30 น. คณะชุมชนฯ ได้เข้าคารวะ นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง กรรมการธิการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรับฟังโอวาท โดยเน้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากระบบการเมืองในปัจจุบันไม่ใช่ระบบการเมืองที่เน้นการเป็นตัวแทนแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ประชาชน ควรเป็นผู้ที่มีบทบาทร่วมทางการเมืองในการตรวจสอบ ควบคุม และ มีส่วนร่วมในการดำเนินการทางการเมืองด้วย

หลังจากนั้น คณะชุมชนฯ ได้เข้าสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการ คณะต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงกลไก การทำงานของคณะกรรมการสามัญ และ คณะกรรมการวิสามัญ สภาผู้แทนราษฎร

เวลา 13.00 น คณะชุมชนประชาธิปไตยได้เข้าคารวะนายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อรับฟังโอวาท โดยเน้นให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญ

ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เพื่อให้การเมือง เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง จากนั้นเวลา 13.30 น. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคประชาธิปัตย์ ได้บรรยายเรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา และตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในประเด็นต่างๆ และเวลา 15.00 น. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ รองเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ได้บรรยายเรื่อง ภารกิจและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร จนถึงเวลา 16.00 น. คณะเยาวชนได้เข้าเยี่ยมชมการประชุมสภา ผู้แทนราษฎร ที่ห้องประชุมใหญ่

เวลา 16.30 น. คณะเยาวชนฯ ได้เข้าคารวะ นายปองพล อดิเรกสาร ฐานันดรที่ว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับฟังโอวาท จนถึงเวลา 17.00 น. จึงเดินทางกลับ

เวลา 18.30 น. เป็นกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม โดยเชิญผู้นำศาสนา 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม มาให้แนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ ตนแก่เยาวชน เพื่อให้ใช้ชีวิตอย่างใช้ปัญญา และมีสติ เพื่อให้ชีวิตมีความสุข และ ความสำเร็จต่อไป

วันที่สี่ของการอบรม

วันที่สี่ของการอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตยมุ่งเริ่มต้นจากการบรรยายเวลา 9.00 น. เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนาย ชินวัฒน์ บุญเกียรติ สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา พรรคประชาธิปัตย์ จากนั้นเวลา 13.00 น. เป็น การศึกษา ดูงานภาคประสบการณ์ของเยาวชนประชาธิปไตยมุ่ง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ศึกษาดูงานองค์การบริหารส่วนตำบลคูคต และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ เพื่อให้เยาวชนสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้รับในภาคทฤษฎี ในช่วงเช้ากับการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงในภาคปฎิบัติ และกลับมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันในเวลา 18.30 น.

ต่อมา เวลา 19.30 น. เป็นรายการ คนของประชาชน โดยนายแพทย์ เปรมศักดิ์ เพียยุระ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น พรรคไทยรักไทย ได้เล่าเกี่ยวกับเหตุ จูงใจที่ทำให้สนใจการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ทางการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศต่อไป จนถึงเวลา 21.30 น. จึงแยกย้ายกลับที่พัก

วันที่ห้าของการอบรม

วันที่ 5 ยุวชนประชาธิปไตยได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มจากช่วงเช้าได้ออกกำลังกาย โดยการเล่นกีฬาประเภทต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เวลา 08.00 น. เคารพธงชาติ รับประทานอาหารเช้า ต่อจากนั้นจึงเข้าฟังบรรยายเรื่อง การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทย ซึ่งมีนายณพล น้อยจ้อย จากสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้บรรยายแทน ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ซึ่งคิดราชการ

ในภาคบ่ายเป็นการศึกษาดูงานชุมชนแออัด ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งไปดูงานชุมชนคลองเตย อีกกลุ่มไปดูชุมชนริมทางรถไฟสถานีศาลาธรรมสพน์ และสภาเยาวชนร่วมถือ เขตทวีวัฒนา กทม.

ในภาคค่ำ เป็นการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากการไปศึกษาดูงานทั้ง 2 แห่ง และยุวชนฯ ได้พบกับ คุณอิสรา สุนทรวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร เขต 10 พรรคประชาธิปัตย์

กิจกรรมทั้งหมด ในวันนี้ ยุวชนฯ ได้รับความรู้ ประสบการณ์และความสนุกสนานควบคู่กันไป.

วันที่หกของการอบรม

วันที่ 6 เวลา 07.00 น. ยุวชนประชาธิปไตยได้ออกเดินทางไปศึกษาดูงานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ที่เทศบาลตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเมื่อเดินทางถึงแล้ว ได้เข้าฟังบรรยายสรุป ณ.สำนักงานเทศบาลตำบลหัวหิน ต่อจากนั้นได้เดินทางไปดูระบบการจัดการบำบัดน้ำเสีย และการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้วิธีฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล (SANITARY LANDFILL)

ในช่วงบ่ายได้เดินทางไปดูระบบนิเวศน์วิทยาของป่าชายเลนที่วนอุทยานปราง
บุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยได้เข้าฟังบรรยายการสรุป และเดินทาง
ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ต่อจากนั้นได้พักผ่อนบริเวณชายหาด เมื่อกลับมาถึงศูนย์
ฝึกอบรม ทศท. ยุวชนได้มีการสัมมนาเพื่อสรุปผลการไปศึกษาดูงานอีกครั้ง

วันที่เจ็ดของการอบรม

วันที่7 ของการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย เริ่มต้นจากการบรรยายเวลา
9.00 น. เรื่อง หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ การป้องกัน
สิทธิ และหน้าที่ความเป็นพลเมือง โดย คุณทิชา ณ นคร ต่อมาเวลา 13.00 น. เป็น
การศึกษาดูงานภาคประสบการณ์ของยุวชนประชาธิปไตย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ศึกษา
งานที่สถานพินิจบ้านเมตตา และบ้านปราง เพื่อให้อยุวชนรับทราบถึงปัญหาของสังคม
อันจะส่งผลให้เกิดความ ผิดพลาดในชีวิต เพื่อให้ยุวชนตระหนักถึงความสำคัญของ
การดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท และพร้อมจะให้โอกาสกับเยาวชนที่กระทำความผิดไป
แล้ว ให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ จากนั้นเวลา 18.30 น. ยุวชนฯ ได้กลับมา
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างกลุ่ม

ต่อมา เวลา 19.30 น. เป็นรายการ คนของประชาชน โดยนายธนญ ตันติสุนทร
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก พรรคประชาธิปัตย์ และนายสาริต ปิตุเตชะ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดระยอง พรรคประชาธิปัตย์ ได้เล่าเกี่ยวกับเหตุจูงใจที่ทำให้
สนใจการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง และสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน
จนถึงเวลา 21.30 น. จึงแยกย้ายกลับที่พัก

วันที่แปดของการอบรม

วันที่8 ของการอบรมโครงการยุวชนประชาธิปไตย เริ่มต้นจากการบรรยายเวลา
9.00 น. เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนายชาญชัย ชัยรุ่งเรือง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดมหาสารคาม พรรคไทยรักไทย ตำแหน่งประธาน
คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเวลา 11.00 น. เป็นการสัมมนากลุ่มย่อย
และการทดสอบการเรียนรู้ทางไกล จากหนังสือ รัฐสัตว์ (Animal Farm) เพื่อให้

เยาวชนฯ เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองผ่านตัวละครที่เป็นสัตว์ สะท้อนประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของประเทศไทย ช่วง ค.ศ. 1930 ต่อมาเวลา 13.00น.-15.00 น. เป็นการแสดงบทบาทสมมุติของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนเข้าใจกระบวนการทำงานทางนิติบัญญัติ ข้อบังคับการประชุมสภา และเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงานในระบบรัฐสภา ต่อมาเวลา 18.00 น. เป็นรายการสาระสังสรรค์ ของเยาวชนประชาธิปไตยรุ่นที่ 2 เริ่มจากการแสดงของแต่ละกลุ่ม และการมอบรางวัลแก่เยาวชน ที่มีความเป็นผู้นำในแต่ละด้าน จนถึงเวลา 24.00 น. จึงแยกย้ายกลับที่พัก

วันสุดท้ายของการอบรม

วันสุดท้ายของการอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย เริ่มต้นจากการบรรยาย เวลา 9.00 น. เรื่อง กิจกรรมการสร้างเครือข่าย โดยนายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์ รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวสร้อยนภา วัฒนากิตติกุล สถาบันพระปกเกล้า

ต่อมาเวลา 11.00 น. เป็นทดสอบภายหลังการอบรม (post test) เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของเยาวชนฯ ภายหลังจากการเข้ารับการอบรมโครงการเยาวชนประชาธิปไตย เป็นระยะเวลา 10 วัน

ต่อมา เวลา 14.00 น. เป็นพิธีปิดการอบรม และมอบประกาศนียบัตร โดยนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ 1 ได้ให้โอวาท แก่เยาวชนฯ และเน้นให้เยาวชนฯ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางประชาธิปไตย เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการเมือง การปกครองของประเทศต่อไป

2. โครงการตอบปัญหารัฐสภา (รัฐสภา)

โครงการที่รัฐสภาต้องการส่งเสริมให้เยาวชนไทย มีความรู้และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการแข่งขันตอบปัญหา เพื่อชิงรางวัลจากทางรัฐสภา (ที่มา <http://www.parliamentjunior.in.th/teen/project/index.asp>)

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ได้พัฒนาก้าวหน้าและมีรากฐานที่เข้มแข็งขึ้น การพัฒนาประชาธิปไตยนอกจากจะดำเนินการปลูกฝังอุดมการณ์ และให้ความรู้ด้านรัฐสภา ตลอดจนการดำเนินงานของรัฐสภาแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป แล้วยังจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างความสนใจของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา ซึ่งจะเป็หลักและกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ได้มีความรู้ความเข้าใจและสนใจติดตามการดำเนินงาน สมาชิกรัฐสภาอย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ นักเรียน นักศึกษา ให้ความสนใจสนับสนุนและมีทัศนคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลให้การเมืองการปกครองของไทยมีความมั่นคง และพัฒนาก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์

เนื่องในวันรัฐธรรมนูญวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๗ รัฐสภาร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยการสนับสนุนของมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ (Konrad Adenauer Foundation) จัดการแข่งขันตอบปัญหาความรู้เกี่ยวกับรัฐสภา

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3. หลักสูตรประชาธิปไตยสำหรับเยาวชน (สถาบันพระปกเกล้า)

ส่วนสถาบันพระปกเกล้า นั้น จัดฝึกอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยแก่เยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา 2 หลักสูตร ในช่วงเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน 2548 ที่ผ่านมา

สำนักฝึกอบรม เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สถาบันพระปกเกล้า จัด หลักสูตรการอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย และ หลักสูตรการฝึกอบรมนักศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และ

นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 หลักสูตรนี้ เป็นการเสริมความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติโดยมีเนื้อหาครอบคลุมหลักประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ปณิธานสำนัก สร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนโดยมุ่งหวังให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น รวมถึงสร้างเครือข่ายเยาวชนในการเผยแพร่ประชาธิปไตยในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศด้วย

หลักสูตรการฝึกอบรมเยาวชน และนักศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยนี้มีทั้งกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาดูงาน การบรรยายพิเศษและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากรรับเชิญในหัวข้อต่างๆ เช่น การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนต่อสังคม สิทธิ เสรีภาพของเยาวชน การปฏิรูปการเมืองไทย เจตนารมณ์กับความเป็นจริง ปัญหาคอร์รัปชัน รวมทั้งบทบาทฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของโครงการต่างๆ ข้างต้น

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจตลอดทั้งสร้างทัศนคติ ที่ดีต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแก่เยาวชน ตลอดจนมีประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อาทิ ด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อกระตุ้นเยาวชนให้มีความสนใจศึกษาหาความรู้และติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองและกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
4. เพื่อสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม นำมาขยายผลสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรม อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ประโยชน์ข้างต้นจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดในระดับใด ล้วนขึ้นอยู่กับทุกๆ ฝ่าย ทุกองค์กร ทุกสถาบัน ทุกสังคม ที่ควรทำหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่เยาวชนไทย เช่น จัดอบรมอย่างต่อเนื่องให้บ่อยมากขึ้น หรือเผยแพร่ให้กว้างขวางไปตามสถานศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือ ควรนำการอบรมกิจกรรมเข้าไปในหลักสูตร เพื่อเป็นการพัฒนาเยาวชนทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จะเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นเยาวชนที่ดีและทรงคุณค่าแก่แผ่นดินต่อไป

บทที่ 4

บทสรุป วิเคราะห์

แท้จริงการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย หากได้เริ่มมีการปกครองตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2575 ซึ่งเป็นวันเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นแบบประชาธิปไตยไม่ แต่ประเทศไทยเรามีระบอบประชาธิปไตยใช้มานานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมาจนปัจจุบัน ทั้งในส่วนผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง ได้นำเอาประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวัน หลายอย่างเช่น กษัตริย์ ทรงใช้ทศพิธราชธรรม อันเป็นธรรม 10 ประการ มิได้ใช้พระราชอำนาจตามความพอพระทัย

เศรษฐกิจ ไทยเรตั้งแต่โบราณ ยึดหลักการให้มีเศรษฐกิจเสรี ทำมาค้าขายอย่างอิสระเสรี “ใครใคร่ค้าค้า ใครใคร่ขายขาย”

สังคม ประเทศไทยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การลงแขก ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักประชาธิปไตย

ครอบครัว สังคมไทยเป็นครอบครัวขยาย อยู่ร่วมกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่พ่อแม่ของลูกที่มีต่อพ่อแม่ นับว่าสูงกว่าสังคมตะวันตกที่เป็นประชาธิปไตยเสียอีก

การเสริมสร้างประชาธิปไตยในครอบครัว เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศ ซึ่งสามารถจะเสริมสร้างกันได้โดยวิธีการให้การศึกษา ให้รู้จักหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น ให้มีความอดทน อดกลั้น การมีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย การปรับตัวเข้าหากัน มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ พัฒนาตนเอง ยอมรับเสียงข้างมาก รู้จักการประนีประนอม มีความรัก ความเมตตา และการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

ปี 2540 นับเป็นปีสำคัญที่ประวัติศาสตร์ชาติไทยต้องจารึกไว้ เพราะเป็นปีที่คนไทยทั้งชาติได้ร่วมกับสภาร่างรัฐธรรมนูญ ช่วยกันจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนขึ้น เพื่อปฏิรูปการเมืองของนักการเมือง และสร้างการเมืองภาคพลเมืองขึ้นอย่างแท้จริง

ในท้ายที่สุดนี้ สรุปได้ว่า เด็กหรือเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้สังคมและการเมืองของประเทศชาติสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างปกติสุข ดังนั้น การกล่อมเกลอบรมจึงเป็นรากฐานที่สำคัญมากต่อเด็กในสังคมทุกสังคมเพื่อให้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ดังจะส่งผลต่อไปในช่วงเยาวชนซึ่งนับว่าเป็นช่วงอายุแห่งการเริ่มต้นพัฒนาความคิดทางการเมือง ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ประชาชนที่อยู่ช่วงเยาวชนเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขระบอบประชาธิปไตยให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่จะพัฒนาสังคมมาตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาต่อไปเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ สังคมเป็นตัวการในการจัดเกล้าและสร้างพฤติกรรมให้มีส่วนร่วมทางการเมือง คุณลักษณะส่วนบุคคล การเรียนรู้ การกล่อมเกล้าทางการเมืองของเยาวชนไทยก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นกัน

แม้การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ยังอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สูงเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะ ประชาชนยังยึดติดกับสังคมแบบทุนนิยม ใช้เวลาแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวก ทรัพย์สิน เครื่องอุปโภคบริโภคมากกว่า ที่จะคิดถึง ความมั่นคงทางการเมือง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มเยาวชนบางกลุ่มที่ยังมีการสนทนาเรื่องการเมืองในระดับสูง หน่วยงานราชการได้ส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองแก่เยาวชน เช่น

1. สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.)
2. โครงการเยาวชนประชาธิปไตย (รัฐสภา)
3. โครงการตอบปัญหารัฐสภา (รัฐสภา)
4. เว็บไซต์รัฐสภาจีว
5. สถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรประชาธิปไตยสำหรับเยาวชน

นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของเยาวชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง แต่เพื่อส่งเสริมเยาวชนให้รับรู้ และรู้ถึงความเสมอภาค การได้มาซึ่งเสรีภาพ กระบวนการยุติธรรม การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล ภายใต้รัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย องค์การ และหน่วยงานต่างๆ น่าจะเป็นผู้ร่วมสนับสนุนผลักดันให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมือง กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น การสมัครสมาชิกเยาวชนในพรรคการเมือง เช่น ยุวไทยรักไทย, ยุวประชาธิปไตย ฯลฯ การสมัครสมาชิกเยาวชน องค์การบริหารต่างๆ การสมัครสมาชิกเยาวชน กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

เยาวชนที่ดีและมีคุณค่าแก่แผ่นดินควรตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นต้นกล้าทางประชาธิปไตย ที่จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างร่วมกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนของสังคมที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้มีความโปร่งใส แต่เยาวชนจะเป็นต้นกล้าที่แข็งแรงระดับไหน เป็นหน้าที่ของเราทุกคนทุกองค์กร ทุกสังคมต้องช่วยกันส่งเสริมผลักดันต้นกล้าหรือเยาวชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง เติบโตและเฟื่องฟูพร้อมทุกด้าน ด้วยคุณสมบัติที่ดีเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นตัวจักรพร้อมที่จะขับเคลื่อนพัฒนาประเทศชาติ อันเป็นที่รักยิ่งของชนชาวไทยสืบต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่แปด (2540 – 2544).

กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. ม.ร.ว. (2527). ประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2525) การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการ
รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และผลกระทบที่มีต่อทัศนคติทางการเมืองบางประการ กรุงเทพฯ:
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประทุม ฤกษ์กลาง. (2532) “สื่อมวลชนกับการพัฒนาทางการเมือง.” ใน วันสื่อสารแห่งชาติ 2532.
กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิสคอมเซนเตอร์ จำกัด.

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2541). สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) หมวด
สิทธิเสรีภาพ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ :
สถาบันพระปกเกล้า.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2526). ข่าวสารการเมืองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และสายทิพย์ สุดดิพันธ์. (2526). การเมืองของเด็ก : กระบวนการ
สังคมประกิตทางการเมือง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.

ภาณุพันธุ์ พรายจันทร์. (2534). แบบแผนการสื่อสารภายในครอบครัวกับความรู้สึกมีสมรรถนะทาง
การเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมที่ 4-6 โรงเรียน
ราชสีมามหาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: สารนิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยั่งยืนของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

วีรวัฒน์ เปรมประภา. (2528). การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานการไฟฟ้านครหลวง. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระ แสงจันทร์. (2532). ความรู้สึกล้มเหลวทางการเมืองของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สารนิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร. (2548). เอกสารประกอบการบรรยายกลุ่มวิชาที่ 1 วิสัยทัศน์ใหม่เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย: หัวข้อ ธรรมชาติกับระบอบประชาธิปไตย. สถาบันพระปกเกล้า

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2542). ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก – อ่านและสอนที่จอห์น ฮอปกินส์. กรุงเทพฯ: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.

ออนไลน์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. บริการข้อมูลสถิติ-ข้อมูลจำแนกตามสาขาสถิติ-ประชากรและเคหะ. (http://service.nso.go.th/nso/data/data23/data23_1.html). สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2548.

กฤษฎา สุวรรณะกุล. เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน. (2548). <http://www.manager.co.th>.

เว็บไซต์รัฐสภา (2548). <http://www.parliament.go.th>

เว็บไซต์รัฐสภาสำหรับเยาวชน (2548). <http://www.parliamentjunior.in.th>

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาเรื่อง

สมรรถนะทางการเมืองของวัยรุ่นไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อโดยทำเครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่อง () และกรอกข้อความที่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือ ความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

สำหรับ
ผู้วิจัย

1. เพศ 1 () ชาย 2 () หญิง

☐	☐
☐	☐

2. อายุ ปี

3. เกรดเฉลี่ยสะสม ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา (หากจบการศึกษาแล้วให้ระบุเกรดเฉลี่ยสะสมในภาคเรียนสุดท้าย)

☐

1 () ต่ำกว่า 2.00 2 () 2.00 – 3.00 3 () 3.01 ขึ้นไป

4. ท่านอาศัยอยู่กับ

1 () บิดาและมารดา 2 () บิดาผู้เดียว 3 () มารดาผู้เดียว

4 () ญาติ 5 () อาศัยอยู่คนเดียว 6 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

☐

5. ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองของท่าน

1 () ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 2 () มัธยมศึกษา 3 () ประกาศนียบัตร

4 () ปริญญาตรี 5 () ปริญญาโท 6 () ปริญญาเอก

☐

6. อาชีพของผู้ปกครองของท่าน

1 () ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ 2 () เกษตรกร 3 () ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

4 () แม่บ้าน 5 () รับจ้าง/วิชาชีพอิสระ

6 () พนักงานบริษัทเอกชน 7 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

☐

7. รายได้รวมของครอบครัว โดยประมาณ (หน่วยเป็นบาท)

1 () น้อยกว่า 20,000 บาท

2 () 20,001 – 35,000 บาท

3 () มากกว่า 35,000 บาทขึ้นไป

☐

ตอนที่ 2 : การเรียนรู้และการถ่อมเกลากฎการเมือง

**กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อโดยใส่เครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือ
ความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว**

1. ท่านรู้จักและเข้าใจความหมายของคำว่า “การเมือง” จากสถาบันใดมากที่สุด

- 1 () ครอบครัว 2 () โรงเรียน
3 () สื่อมวลชน 4 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

☐

2. ท่านได้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง (เช่น สถานการณ์ทางการเมือง การทำงานของ รัฐบาล
การทำงานของ ส.ส. รัฐบาล ฝ่ายค้าน ฯลฯ) บ่อยครั้งเพียงใด

- 1 () เป็นประจำ 2 () ปานกลาง 3 () นานๆ ครั้ง

☐

3. ท่านมักจะสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองกับกลุ่มใดมากที่สุด

- 1 () ครอบครัว 2 () ในชั้นเรียน 3 () กลุ่มเพื่อน
4 () อื่นๆ โปรดระบุ

☐

4. ที่บ้านของท่าน ผู้ปกครองมักจะเน้นย้ำในเรื่องใดมากกว่ากัน

- 1 () สอนให้ท่านเป็นคนที่มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความอ่อนน้อม ไม่ต่อล้อต่อเถียง
เป็นคนที่รู้จักพูดรักษาน้ำใจคน
2 () สอนให้ท่านกล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลกับบุคคลต่าง โดยไม่
ต้องเกรงใจใคร หากสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ถูกต้องมีเหตุผล

☐

5. ถ้าให้เลือกระหว่างความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ท่านจะเลือกปฏิบัติตามความคิดเห็นแบบใด

- 1 () ความคิดเห็นของบุคคลที่มีอำนาจ ที่ท่านให้ความเคารพนับถือ
2 () ความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในกลุ่มหรือเสียงข้างมาก

☐

ตอนที่ 3 : สมรรถนะทางการเมือง

กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อโดยใส่เครื่องหมาย **✓** (ถูก) ลงในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือ
ความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ประเด็นคำถาม	เห็น ด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ค่อนข้าง จะไม่ เห็นด้วย	ไม่ เห็น ด้วย
1. รัฐบาลปัจจุบันมาจากการเลือกตั้งอย่างถูกต้องและมีความชอบธรรม					
2. รัฐบาลรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและรีบแก้ไขด้วยความรวดเร็ว					
3. มีข้าราชการเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ					
4. นักเรียนนักศึกษาสามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล					
5. ท่านรู้สึกว่าคุณสามารถมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นได้					
6. การทำงานของรัฐบาลมีประสิทธิภาพทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น					
7. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สส. ที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง					
8. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานทางการเมืองเป็นวิธีหนึ่งในการมีอิทธิพลทางการเมืองนอกเหนือจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง					
9. ท่านคิดว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องยุ่งยากซับซ้อนสำหรับคนในวัยอย่างท่านที่จะทำความเข้าใจได้					
10. ท่านเชื่อว่าประชาชนคนธรรมดาสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของประเทศ					

สำหรับ ผู้วิจัย
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐
☐

ขอบพระคุณที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ☺

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ : นางสาวนาถชญา ตรีปัญญาศิลป์
- วันเดือนปีเกิด : วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2502
- ตำแหน่งปัจจุบัน : รองประธานกรรมการ บริษัท บั๊วบองโก้ สตีล จำกัด
20/24 หมู่ 4 ถนนเทพารักษ์ กม. 10.5
ตำบลบางพลีใหม่ อำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ 10540
รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท เจ. ดี. พูลส์ (เบ๊งคอก) จำกัด
2192 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร 10310
- ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี สาขาศิลปศาสตรบัณฑิต
การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประวัติการทำงาน : ประธานฝ่ายปฏิคม สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพ
จังหวัดสมุทรปราการ
สมาชิกก่อตั้ง สโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย
สาขารามคำแหง
กรรมการมูลนิธิหลวงพ่อวีรียังค์ สิรินธโร
กรรมการสถาบันชนาพัฒน์
กรรมการบริหารศูนย์สมาธิวิริยานุภาพ วัดธรรมมงคล

